

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius iuris utriusque

[Nürnberg], 4. Sept. 1481

|

[urn:nbn:de:bsz:31-319946](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319946)

plex e homagiū. homagiū legiū in q̄ null⁹ recipi
tur q̄tū ad vba s̄ q̄tū ad mentē. 7 aliq̄ sup̄mā
7 generalē hnt̄ auctoritatē 7 iurisdicōez. puta
im̄pator v̄l rex̄ intelligunt̄ excepti 7c. Item vbi
ponit̄ legiū. s̄. 7. j. hnt̄ aliq̄ lagiū.

Homagiū n̄ legiū ē. q̄n̄ aliqd̄ recipiē. puta sa
cio tibi dom̄ igniū excepta fidelitate quam dño
meo tali legio teneor. v̄l saluo q̄ possiz cū volu
ero dñi n̄ legiū mibi p̄stituē. v̄l saluo. qz nolo tibi
bi p̄talē iuraē. S̄z dictū p̄mū ē verius f̄m spe.
licz h̄ vltimā deligētū p̄muis v̄l approbet. 7 f̄m
vlti. n̄ modū seq̄t̄ p̄ totū. 7 illo v̄l spe. d̄ homa
gio legio. vide sup̄ feudū legiū.

Ho. no legius v̄l ligius f̄m spe. ibidē. d̄ q̄si dō
mino suo ligat⁹ v̄l q̄i legalitatē d̄tinēs. Cū rex
facile ē hō ligius romani iudicis. v̄l i cle. passio
raf. d̄ re iudi. p̄alle. p̄ mediuz. i. s̄. rursus. vbi
glo. notabil. Et ois hō ligi⁹ ē vasall⁹ 7 n̄ ecōtra
domicidiū d̄ hois occisio ab hoie facta. 7 d̄
q̄i hois cediū. ab hō 7 cedo. f̄m goff. i. s̄. eo. t. 7
boshi. 7 Jo. an. 7 spe. Et ē duplex voluntariū. et
casuale. v̄n̄ casuale n̄ ē imputādū q̄ ad ordinuz
susceptōez. 7 si oēs casus n̄ p̄uidit 7 opaz rei li
cite dedit. c. quidā. c. iobes. c. sic. eo. ti. Etia cō
mittit̄ homicidiū facto p̄silio p̄cepto 7 defensio
ne. c. sic dignū. eo. ti. vbi glo. nobil. 7 homicidiū
cām dans 7 homicida pari pena sunt feriendi.
eo. ti. suscepim⁹. 7. c. tua nos. Ille em̄ ē homici
da q̄ p̄siliū p̄bet 7 q̄ frēm odit. v̄l ei d̄f̄bit. d̄ pe
ni. dis. j. piculose. 7. c. homicidior. Fit autē ho
micidiū sp̄uale ex q̄dā iurisdicōe sp̄ualiter. viij.
modis. p̄mo p̄ detractores 7 odieres eos inig
tatez oppressionē 7 iniusticiā facientibz. fr̄ibz ma
le p̄suaderes 7c. c. homicidior. p̄alle. c. ois inig
tas. 7. c. noli. e. dis. Et generaliter ois iniquus
morus ad nocēdū fr̄atri. i. homicidij genē depu
tat. Itē homicida censet̄ q̄ tpe necessitatis pris
alimēta negat. lxxvj. di. p̄alle. Corpale homi
cidij ē hois p̄ceptō corpaliē. Et fit dupliciē. scz
lingua 7 facto. Lingua tripliciē. p̄cepto. p̄silio.
defensioe. l. diuus. Si q̄s viduā. Et. c. piculose.
p̄alle. Facto q̄drupliciter. iusticia. necessitate.
casu 7 volūtate.

Honestas iusticie publice. i. p̄stitutōes ecclesie
facite p̄p̄ publicā honestatē. Judicavit ei ecclia
eē honestū. v̄l nūq̄ p̄ sanguine⁹ ducēt spon̄sā cō
sanguinei sui viui v̄l mortui. f̄m archi. d̄ spon
ca. j. li. vj. de hac honestate vide in. ca. audien
tiam. 7. c. spon̄sam. de spon. 7 ma. vbi per docto
res.

Honoraria dicūt̄ p̄mia legatorū eu aduocatorū
l. j. s̄. in honorarijs. ff. d̄ va. 7 ēp̄oz. cogni. Re.
infra legatus.

Hortamur aliq̄n̄ importat̄ mādātū necessita
tis. Et sic p̄ ip̄m p̄ferē iurisdicō. c. qz iudicāte.

de referip. 7. c. j. de testa. 7. c. hortamur. .ij. q.
.ir. Idē d̄ d̄bo. rogamus. rj. q. ij. rogo.

Hostiarī⁹ oli in veteri testamento idēz erat qd̄
ianitor. vt. rrv. dis. clericos.

Hospitaliū rectores q̄ p̄ficiēt q̄o se tenere debe
ant. no. h̄i i cle. qz p̄tingit. d̄ reli. domi.

Humanus. i. secularis. j. dis. c. j. rj. q. ij. qui
d̄inis 7 h̄uanis. d̄ testa. cū c̄o. Itē idē ē qd̄ hu
mil. l. dis. eos. rriij. q. j. si q̄s dederit. 7 habet̄ in
regla. semel deo. etiā d̄ reg. iur. li. vj.

Humilitas seu humiliatō. no. archid. rriij. q. ij.
cū h̄umilitatis. v̄n̄ h̄umilitas ē v̄l q̄ hō verissima
cognitōne sibi vilescit. d̄ quo glo. optima in v̄
bo. humilitatis. 7 est glo. si. i. cle. j. d̄ reli. domi.
que multa ppulera ponit̄ de humilitate. v̄n̄ me
lior est in malis factis humilis p̄fessio q̄ in bo
nis sup̄ba gloriatio. rj. q. ij. c. iniustu. i. fi. Item
humilitas hominibus non prodesset si contu
maciis non noceret. de post. c. j. in fi.

Humiliati sunt quidam religiosi qui fuerunt
condemnati ab ecclesia per lucium papam. qui
noluerunt iurare. 7 postea tempore clemētis re
cepti sunt ab ecclesia. quia se correxerunt 7 iu
rant quando expedit. no. in. c. olim causam. de
reli. spo. Et tamen d̄ h̄.

Actus. Re. in
fra lex rodia de iactu.

Economus dicitur ille cui ecclesi
astica res gubernanda mandaf.
vt. l. de sacrosanc. eccle. l. iubemus. circa prin
cipi. lxxix. disti. quoniam in quibusdam. 7 in
glo. ij. c. imperatorum. de iura. calum. vbi no
tatur differentia per doct. inter iconomum sin
dicum 7 procuratorem 7 actorem. que ibi f̄m
glo. in lata significatione idem signat. De quo
due glo. notabiles. vna in. c. si q̄s erga. ij. q. vij.
Alia in. c. qm̄. rvi. q. vij. 7 habetur. r. q. ij. si ico
nomus.

Factura est damnum vel piculum quod q̄s pa
titur quando imminente tempestate bona pro
ijciuntur in mare ad eronerandum naues 7 ita
capitur proprie. Sed large potest capi pro q̄
cunqz damno alicui per violentiam illato v̄n̄
decunqz proueniat. Et dicitur lesio facta cum
lapide vel ligno. Re. cf. j. lex rodia.

Fbrida ē d̄ scorto natus. alia nomina illegiti
morum. Re. j. vt māser spurius anser noeb⁹.

Fdest est dictio expositiua. ff. ad. l. aquil. l. item
mela. S. legis. 7 de spon. c. j.

Fdeota est grecum. 7 idem est q̄ imperitus f̄m
si. li. r.

Fdonei proprie dicuntur qui possunt 7 volunt
in ecclesijs deservire. de preben. super inordinā
ta. Et dicuntur idonei qui sunt moribus hone

State & l'rarū scientie decorati. de insti. c. in eccle
fia. in glo. iij. Etiam sunt prouidi & circūspecti
Ierocinium est locus ubi alūtur pauperes fm
q' accipiē. l. d. sacrosanc. ec. l. illud.

Ignarus est qui ignorat vel qui ignorat fm
Ili. li. r. vnde ignorās ignorabitur. xxxiij. dis.
qui ea. vbi dē. qui ea q' dei sunt nesciūt a deo ne
sciuntur.

Ignarus est idem quod ignarus vie. i. rōnis &
vite. fm Ili. ibidē.

Ignorantia est cū de facto vel de iure nihil scio
nec mihi aliquod suspicor. & fm a30. i. sum. l.
de iure & fac. ignorā.

Ignorare pprie est nescire quod aliquis debet
scire. Nescire autē p'muni^o est q' ignorare. Vnde
proprie omnis qui ignorat nescit & non ecōtra
vt no. ff. de iur. & fac. igno. super rubri. Et igno
rantia diuiditur ex parte materie circa quam
est. quia alia est ignorantia iuris alia facti. Et
harum vna probabilis alia non. Ignorantia
facti est. vt si nesciā illum decessisse qui mihi cog
natus est vel aliquod simile. Et ignorantia fa
cti alia est facti differentis ad salutem vel ad of
ficiū. & hec excusat. vt. j. Forin. r. Omne quod
in macello venditur manducate nihil interro
gantes ipsam conscientiaz. Alia est facti neces
sarij ad officij. vt in presbitero q' sit facta ma
nuum impositio & hec non excusat. Alij ē neces
sarij facti ad salutem. vt q' christus passus est.
hec etiam non excusat in habentibus vsum ra
tionis. Item ignorantia facti alia est proprij fa
cti. alia alieni. Si proprij. aut ergo q's dat ope
ram rei i licite. & tunc non excusat. aut rei licite.
& tunc aut habuit indebitam diligentiam. &
sic non excusat a toto sed a tanto. Si vero debi
tam habuit excusat a toto. Si vero sit facti ali
eni. aut est ignorantia pbabilis scilicet ad quā
non requirit q' sit nimis diligens aut curiosus
ingredendo vel etiam q' sit nimis negligens. & hec
excusat. Aut est crassa & supina. vt cū quis ig
rat ea que sunt publice facta coram p'lo. & tūc
nō excusat. vt no. bern. in. c. requisit. de ordina
tis ab epō qui resig. epī. & c. j. de postu. d. cle. ex
cōmuni. mil. aplice. & de p'sti. vt animaz. li. vj.
Item ignorantia alia est simplex. vt cū quis te
netur scire quod nescit & facit ad h' q' sciat h' nō
geqd potest. vel fm aliquos potest dici simplex
ignorantia que priuat scientiam nec poit de
bitum sciendi nec p'temptum sciendi. & hec est i
bis q' nō habent vsum rōnis. Alia est crassa.
vt cum q's negligit scire qd tenetur scire nec tū
vult se nescire. Alia est affectata. vt cum q's ne
gligit illd qd tenet scire & placet ei nescire. Ibi
p'ma excusat a tanto sed non a toto. Secūda ad
huc excusat sed minus q' prima. Tercia dō nō

excusat sed accusat. Item ignorantia alia ē vincē
bilis alia inuincibilis. Inuincibilis aut ē introdu
cta p'rer omēm culpaz aut p' culpā pambulam.
Si primo modo aut simpliciter priuat p'gnitio
nem. vt in his que carēt omī vsu rōnis. & hec ex
cusat a toto. aut nō tollit omīno vsum rōnis. &
tunc nō excusat a toto. vt i bis q' nō sunt plene
furiosi h' habent aliqua lucida interualla. Et i
pueris q' sūt capaces aliquo mō p'cepti licet nō
plene. Si p' p'riam culpā vt in ebrio & furioso
q'rum vterq' p'cipitavit se in h' p' suam culpam.
nō excusat. q' fm aresto. in etbi. Ebrio dē du
plex pena. licz furiosus excuset saltē a tāto. Si
aut sit vincibilis. tūc distinguit vt. s. in crassaz
& supinam & affectatā. Sed q'tuplex sit ignorā
tia. ter. est optim^o. j. q. iij. S. bis ita r'ndet. Itē
vt ait Ambro. turbat nauicula petri. ibi in dō
ignorātia. glo. optima omīno videnda. Alia er
go est ignorantia iuris. vt si nescio me posse illē
succedere qui mihi cognatus est & decessit. vt. ff.
de iur. & fac. igno. l. j. Et hec nō excusat regula
ignorantia. in reg. iur. li. vj. Et etiam quedam
ignorantia pbabilis. vt si quis errat in scō ali
eno. & ignorantia non pbabilis. vt si q's errat i
facto proprio vel rebo suis. vt. ff. pro so. l. vlti.
vel si ignorat aliquis q' omnes de ciuitate sciūt
vel maior pars ciuium scit. l. regula. S. sed facti
ff. de iur. & fact. ignorā. Turpe enim est patri
cio & nobili viro & causas poranti ius i quo v
satur ignorare. l. ij. S. ab his. ff. de orig. iur. Et
differentiam inter ignorantiam. errorem. titu
batōnem. & nescientia. no. archi. xxxij. q. iij. Itē
ignorantia dicitē esse triplex. Prima negatiōis
qua scz scientia negat nec debitum sciendi po
nit. Et simpliciter hec excusat. Secūda est ig
tia priuatōnis qua etiaz scientia negat. h' apti
tudo siue debitum sciendi ponit. Et hec i eis q'
p'inent ad salutē excusat a tanto & non a toto.
Tercia est ignorantia dispositōnis que ponit ez
rorem siue p'ceptōnem p'trariam recte scientie.
Et hec in his que p'inent ad salutem accusat nō
excusat. Et sic patet q' ignorantiaz quedam ex
cusat quedam nō. quedam magis & quedaz mi
nus & quedā oīno nil excusat sed incusat v' ac
cusat. Naz ignorantia iuris si aliqd excusat. mi
nus tū q' ignorantia facti. Et ignorantia iuris
alia est iuris naturalis. alia iuris dīni. alia iu
ris canonici. alia iuris ciuiliis. Ignorantia iu
ris naturalis. nullū habentē vsuz rōis excusat
q' hoc ius est in corde homis scriptū. j. q. iij. S.
bis ita do. notādū. Ignorantia vero iuris dīni
ni q'tum ad aliqua simpliciter excusat laycos
et q'tum ad aliqua excusat eos a tanto & non a
toto. Legere enim prophetias & euangelium et
doctrinaz apostolice scie tenent episcopi et pre

lati maiores. qui debent dno omnipotenti seruire
7 reddere rōnez d ea q̄ in eis ē fide 7 spe. vñ ab
eis requirē scia veteris 7 noui testamenti. **Sz**
layci ad h̄ n̄ tenent nisi ad noticiāz decalogi et
articulorū fidei. put in aploz simbulo p̄tinent.
Ignorātia aut iuris canonici aliq̄s excusat et
aliq̄s nō. **C**ōtinet em̄ ius canonicū p̄stitutiōnes
p̄ quas discernunt p̄ca. **E**t has tenent scire p̄
ibiteri curā aiarū h̄ntes scz p̄fessores. **N**ō autē
ita tenent aliq̄. 7 mltōmin⁹ layci. **S**i p̄i p̄biteri
7 alij clerici fm̄ q̄ sunt in maiori ḡdu cōstituti
fm̄ h̄ etiā plura scire tenēt. **I**gnorātia vero eorū
q̄ publice pmulgan̄t ad laycos p̄tinentiā n̄
excusat eorū p̄cā qd̄ p̄ ignorātiā p̄petrant.
xxj. dis. qd̄ dicitis. **I**gnorātia vero iuris ciuil̄
aliquibz p̄desse potest. vt militibz rusticis muli
eribz 7 minoribz annis. 7 maxime in dāno cui
tando. nō at̄ in maleficijs. vñd. **L**eges ciuiles
si nescit femina miles. **C**lericus 7 cultor parcz
sibi iudex 7 vitor. **N**ā rusticitati succurrit i iḡ
rantia iuris. vt in. l. q̄cunqz. l. q̄ admit. ad bo.
pos. possunt. glo. j. q̄ allegat ad h̄ iura. **Sz** ibi
catho de saris p̄cludit p̄ra sali. quē diē rustice
loqui. q̄ rustico ius ignorāti n̄ debz succurri. qz
debz p̄sulē pitiores. **S**i em̄ n̄ p̄cā mlieribz 7 no
bilibz ad indulgētiā cunctibz q̄n opteat cōsulē
p̄tos. nec rustico cūti ad siluas parci debz. **Sz**
tū rusticitati p̄cedū ē. vt. l. d̄ testa. 7 quēadmo
dū testa. ordi. l. si. **I**te ignorātia d̄ crassa 7 supi
na p̄ methaphoraz. bois crassi 7 supini. q̄ nō vi
det etiā ea q̄ ad pedes ei⁹ sunt.
Ignominia ē vbal̄ lesio p̄tra honorē vel etiā tur
pitudō. 7 sic d̄ qd̄ ignomiosus ē ep̄o si q̄rat ab
alijs doceri cū ip̄e alios docē debeat. vt i aut. de
sac. epi. S. dam⁹. coll. ix. 7. xxxvj. di. S. ecce j. q.
j. vilissim⁹. viij. q. j. licz. 7 ar. i. l. argētari⁹. S. p̄
biber. ff. d̄ edē. **I**te d̄ ignominia 7 p̄fusio ē cri
stum crucifixū paupez 7 esuriētē falsis p̄dicare
corpibz 7 ieiunioz doctrinā. rubentes buccas
tumentiaqz ora p̄ferre. xxxv. di. cccie p̄nceps.
Illustris ē nomē noticie eo q̄ mltis clareat
splēdoze generis vl̄ sapiētie vel v̄tutis q̄uis sit
obscure natus. fm̄ **I**lli. **E**t no. q̄ quatuor sūt noia
dignitātū. s. marimi. vt sunt superillustres. ma
gni. vt illustres. medij vt spectabiles. minimi
vt clarissimi. i aut. d̄ ap. S. j. 7 tribz se. insti. i. p̄
be. S. cūqz. vbi glo. **I**llustres etiā dicit̄ q̄ sunt d̄
consilio 7 p̄silio impatoris. l. q̄sqz. l. ad. l.
iuli. maiesta.
Ilico d̄ fieri qd̄ sit aq̄ diuertāt se ad alia faci
enda. l. litigatoribz. l. de ap. vbi concedit̄ ilico
appellare vna voce in criminalibz 7 ciuilibz cau
sis c̄ sine scrip. ff. e. ti. l. j. S. fi. 7. l. a snia. S. fi.
Illata. i. opposita. d̄ p̄sump. nōne.
Imbecillus ē fragil̄ 7 incōstās. 7 d̄ q̄ sine bo

culo.
Impetē ē accusare. vt d̄ iurein. quemadmodū
Impitia. i. ignorātia. d̄ p̄scrip. sic ḡue.
Illusio ē deceptio vel derisio. cle. vnica. cū illu
sio. d̄ renūc. vbi p̄cor. mltē i glo.
Illiricus. i. schlau⁹. s. aliq̄s d̄ schlaudia. vñ d̄ s.
coloni illiriciā. 7. l. d̄ colo. illirici. li. xj.
Incapacitas capit̄ p̄ ip̄a reali incapacitate
p̄out natura rei dicit̄ vel dispositō legis ad
mit. aut qd̄libet mediū opari vel significare de
clarat. d̄. ḡ. p̄mittit̄ vel legat̄ res sacra. incapaci
tas rei hui⁹ opat̄ q̄ n̄ valet nec i re nec i estiatō
ne. quia n̄ ē p̄merciū rei sacre. l. iter stipulatē
s. sacra. ff. d̄ vbo. obli. **R**ō. qz res deo dicata ē
ex p̄merciū boim. **Sz** ibi legat̄ colūna aurea
vel marmor pictū ad p̄structōez domus de alia
domo. n̄ valet legatū in re. licet valeat i estima
tiōe. l. cetera. S. si duobz. de le. j. qz res de se est i
p̄merciū boim. **Sed** ne destruat̄ vl̄ deteziorez n̄
tollit̄ d̄ domo. s̄ debet extimatō rei. **I**te si lega
tur p̄diū qd̄ ē incorporatū p̄mōio cesaris. sigt̄ q̄
nulla ē dispositō i re vl̄ extimatōe. l. ap̄ iulianū
s. fi. de le. j. qz res ē simplicit̄ exēpta a p̄merciū
boim nisi d̄ licētis p̄cipis. **I**te legat̄ vl̄ p̄mit
tit̄ res aliena n̄ potest solui. qz n̄ d̄ns vl̄ nimis
magno p̄cio vult viderē. l. n̄ dubiū. S. fi. de le. iij.
qz licet res i p̄merciū sit. ē tū difficultas in habē
do 7 soluēdo. **I**tem si legat̄ iudeo mācipiū xp̄i
anū n̄ valet dispositō nec debet res vl̄ estinatō
rōe incapacitatis. vt l. mltū in fest. ff. d̄ vbo. ob.
Et sumit̄ sigtū ex re 7 p̄sona. nā mācipiū xp̄ia
nū iudeo queri n̄ p̄t. **L**ne xp̄i. māci. l. vni. 7. c. j.
de iudeis. igit̄ p̄tract⁹ sup̄ illa re null⁹ ē. ip̄o iu
re legatū nullū. s̄ si iude⁹ legat̄ xp̄iano mācipi
um xp̄ianum. valet dispositō i re. l. mltū iterest.
p̄al. qz nil impedit. **E**t si dicēs obstare. qz legat̄
vz trāsferre d̄nū. l. vbi at̄. S. fi. ff. d̄ vbo. obli. s̄ iu
te⁹ n̄ bz p̄merciū mācipij xp̄iani. s̄ n̄ trāsferret̄ do
miniū. r̄ndet̄. licz n̄ beat̄ p̄merciū vt ap̄d se re
maneat. bz tū vt ad aliū transferat̄. 7 sic d̄ alijs
exēplis.
Incapita succedere. fm̄ hosti. in sū. d̄ succes. ab
intest. S. viso. d̄. qd̄ si factū. est q̄n filij p̄mortuo
rū fratrū succedūt in tot p̄ortōnibz q̄t sūt capi
ta. d̄. ḡ. tres sunt filij ex p̄mortuo fratre 7 vnus
ex alio fratre. si tantum capiat filius ex alio
fratre genitus quantuz tres ex alio geniti suc
cedunt in stirpe suas. qz quilibet capit̄ certam
p̄ortōez stirpis sue. si vero frēs tot p̄ortōes capi
ant quot capita sunt. tunc succedūt in capita.
vide. l. in stirpes succedere. 7. 230. in sum. l. de
bere. insti. 7 hosti. 7 spe. co. ti. in tractatu libel
loz. d̄. nūc d̄ collateraltibz.
Incōcussa. i. inuolata. s̄ icōcusse. i. gete sine in
terruptōe. c. illd̄ 7. c. auditis. d̄ p̄scrip.

Inmo stat qñq; correctiue. c. acens. vt lit. n. cō-
test. de h. ter. iūcta glo. xvj. q. j. p̄dicatoz. l. stich⁹
imo. ff. d. manumif. testa.

Imn⁹ angelic⁹ ē glia i excelsis. d. cele. mis. c. p̄si
liū. 7 de elec. qd sic.

Incēdari⁹ ē q ob iūmiciā aut p̄ter gr̄az edes az-
bores siue segetes incendit. vt. ff. d. penis. l. capi-
taliū. §. icēdari⁹. Et incēdaz p̄ sniaz ab ecclia
tenotari tm̄ a papa absoluūt. d. sen. ex. tua nos
als incēdēs domū vl̄ areā alteri⁹ puniūt. d. iūz.
c. si qd do.

Incidēs 7 emergēs quō dīant. no. i. c. j. d. ordi-
co. 7. ca. a nobis. de excep. vide hoc supra emer-
gens.

Incētor dicit̄ ideo. quia ipse alios praua sug-
gione succedit ad vicia p̄uadendo inflammat.
fm̄ **I**si.

Incētū idē ē q appetit⁹ vl̄ audacia seu volun-
tas. d. vi. 7 ho. cle. c. vt clericoz.

Incest⁹ ē abusus p̄anguineaz vl̄ affiniū. vt. §.
cū g. xxv. q. j. xxv. ca. q̄i p̄ to.

Incestuofus dī q p̄gnatā vl̄ affinē vl̄ ē sc̄imo-
nialē nepharo amozē vl̄ coitu violat seu macu-
lat. siue i m̄rimonio siue sine m̄rimonio. vt. i. §.
pal. 7. xxvij. di. v̄gies. Et d̄ monialibz ē pena ca-
pital. l. si qd n̄ dicā rape. l. d. epi. 7 cle. 7. l. vni-
ca. de rap. vii. §. i. p̄nci. q̄ sic incipit. Raptozes
v̄ginū honestaz vl̄ igenuaz siue iā des̄pōlate su-
erit siue nō vl̄ q̄rūlibz viduaz 7c. capitis suppli-
cio p̄lectēdos decerni⁹.

Incola dī q i aliquā regionē domiciliū cōtulit
vl̄ p̄rabit q̄i sedē ibi positurus vl̄ māsiōnē. ita
q̄ trāfactis. r. anis domiciliū retinuit. licz etiāz
cā ita dī ibidē steterit. vt. ff. d. v̄. sig. l. pupill⁹. 7
l. incola. vl̄ q̄ p̄pria terrā colit. Re. s. agricola

Incolum⁹ dī a noīe colūna. qz sic colūna ē ere-
cta fortis 7 stabil. ita icolum⁹ p̄silit. 7 ista rōne
forte fili⁹ dī b̄zē in bonis p̄zis q̄rtā incolumē. i.
forte 7 stabilē. qz fideicōmissa 7 legata minui n̄
p̄nt. vt. l. ij. cū ibi no. l. d. inoffi. do.

Incuria ē negligētia. cle. qz v̄igit. d. re. do. 7. c.
q̄sitū. d. pe. 7 re.

Incertitudo nihil vl̄ min⁹ signat. quia nihil vl̄
min⁹ oñdit. idō act⁹ sub incertitudine posit⁹ effe-
ctū n̄ bz. vl̄ bz qñ quis p̄babilī medio icerti sit
declaratio vl̄ significatio. d. §. testator instituit
bēdē 7 ab eo legat ticio magnā p̄tē bēditatis p̄
modū q̄te vl̄ singlaris rei. Bēde legat seyo cez-
tā sumā. 7 n̄ dīc a q̄. an ab bēde an a legatario.
intelligit̄ ab bēde. qz b̄ significatū sumit̄ ex cō-
mūi mō agendi q̄ bēs soluit onera. 7 sic ex omni
ni mō intelligēdi videt̄ heres onerari. facit. l. si
fuis legatus. §. q̄ margaritā. ff. d. le. j. Itē ibi
testator legat suo libertatē si de serit. r. 7 n̄ dīc
cui. certe intelligit̄ q̄ det heredi. l. q̄ pecuniā. ff.

d. sta. libe. quia heres habet omne id 7 recōpen-
satōem. Item ibi testator heredē instituit 7 ro-
gavit eum restituere omnem hereditatem ticio
dein de testator relinquet. xv. seyo. 7 non dicit a
quo. intelligitur a fideicommissario vniuersali
l. si. l. ad trebel. ibi testator heredem instituit
7 vult eum dare. r. non dicit cui. non valet. l.
paulus respondet. ff. de re. dub. ratio. quia nul-
lum est significatū ex quo concludi possit cui de
beatur. ideo nulli debetur. Item ibi. testator le-
gavit ticio 7 duo sunt huius nominis amici te-
statoris legatū valet. 7 potest heres vni soluere
cui voluerit. nec tenebitur alteri nisi probet te-
statorē de ipso 7 nō de alio sensisse. si autē he-
res vult. non tenetur soluere vni vel alteri nisi
probet testatorē d̄ se sensisse. 7 fm̄ h̄ neutro p̄-
bante non valet legatum seu nō habebit effectū
l. si quis seruū. §. si inter duos. ff. de le. ij. Rō.
quia licet nomen p̄prium eius cui relinquitur
sit expressum. tm̄ propter conuenientiam nomi-
nis 7 circūstantiam in altero remanet incerti-
tudo. Nec potest dici deberi vtriqz. quia testa-
tor legat vni tm̄. vt patet ex numero singulari.
ideo nisi bec certitudo declaretur non debetur.
quia non apparet cui. Item ibi testator legavit
ticio albo. r. deinde ticio nigro. r. deinde dixit
ticio. r. sibi legata adimo. non declarando de q̄
intellerit. non valet ademptio nisi doceat de q̄
testator senserit. l. ij. §. si duobus. ff. de adimē.
lega. Ratio est eadem. vt supra in legato facto
ticio non declarando de quo. sed ibi testator ti-
cio albo 7 ticio nigro legat domum. deinde dīc
ticio adimo domum non declarando de quo va-
let ademptio in vtroqz. l. si fuerit. ff. de re. dub.
Ratio. quia significatum illud sumitur ex do-
mo que tota adimitur 7 tota i legato facto vtri-
qz continebatur. ideo legatū factum vtriqz adi-
mitur. 7 hoc ademptione totius legati declarā-
te illud. Item ibi. lego pauperibus. valet. l. idē
quod pauperibus. l. de episco. 7 cleri. ratō. qz
significatum sumitur ex paupere declarante q̄-
bus relictum est. Et licet aliqui sint pauperio.
res alijs declaratio tamen supplet arbitrio bo-
ni viri.

In quando priuat vel auget. nota **I**oban. an.
de consuetu. ad nostram. 7 dat remissionem ad
spe. de iurepatro. nobis autem. Sed plenius
nota **Archid.** xl. distinct. si papa. Et quandoqz
notat intrinsitatem quandoqz extrinsitatem. iu-
rta **Alexan.** In campo curro si si s̄ bñ 7c. 7 ha-
betur in. l. si cui. in principio. ff. d. lega. j. Quā-
doqz ponitur pro valde in compositione. vt in-
vigilare id est valde vigilare. **Clemen.** pastora-
lis. de re iudicata. ca. j. fideiuss. spe. de disputa-
tionibz 7 allegatōibz. §. post bec. d. alibi impo-

nif. ibi etiā impfonale fignificat valde. interdū
ponit p nō in ppositiōe. vt iniustus iniquus. a.
nō iustus nō equus.

Incorrigibil. fm bal. dī q nō paret iudici i ex
tremo iurisdicōis qd ē inia. S; ptūar dī q n
paret in pmo iurisdicōis. qd ē citatō vl in ius
vocatō. Scōz antho. d buē. dī incorrigibil. qui
postq̄ penit⁹ ē p̄demnatus iterū refert ad idem
crimen. c. vt fame. d sen. excō. idē potior. licz ei
nō faciat p̄niam. nō dī p̄trea incorrigibil nī
si reuertat ad simile vel ad prius delictū nec fa
ciet sui p̄ntiaz iudici. c. qm̄ frequer. S. j. vt lit.
nō p̄test. dū em̄ facit sui p̄ntiā vt iudex cū app̄
bendere possit. nō ē incorrigibilis. qz ecclīa habz
ad huc qd vltra faciet. c. cū n̄ ab hoie. d iudi.

In definita capit. p oīone cui nō p̄ponit signū
vniuersale vl p̄ticulare. Et oīo indefinita sigfi
cat indifferēter. Quāz etiā vniuersalr distribu
tiue seu collectiue seu aliter. put eius significa
tū vel materia subiecta vel quis circūstātia seu
aliqd mediū. pbabile cōcludit. ubiq̄tia. ibi lex
loquit indefinite. dicēdo. venditor tenet rē tra
dere vel tenet d̄ euctiōne vel homicida. vel fur
est puniendus. significat vl̄. qz sensus ē q oīs
homo q est venditor tenetur tradē rē. 7 omis ho
mo qui est homicida vel fur est puniendus. 7 b
patz ex oībo legibus sic loquentibz cum earum
intellectu. Nam natura legis est oīa in quibus
ē mediū sub eadem regula p̄cludere. cuz ubi sit
eadem rō. ibi 7 idem ius esse debeat. l. illud. ff.
ad. l. aquil. Item q̄ rōe de ista lege detrahēre
vnus eadez 7 alius. 7 sic lex remaneret deluso
ria. 7 sic dic̄ seu idō dī vl̄. Differt tñ in definita
ab vniuersali fm bar. qz vniuersal omia sigfi
er. p̄prio suo significato. indefinita vō nō p̄pre
hendit oīa ex sua significatōe p̄pria. s; ex idem
ptitate rōis. interpretatōe iuris. vel dispositōe le
gis. ubiq̄tia. lex dic̄ homicidā puniendū morte. n̄
tñ sub hac lege p̄prehendit homicidā iuste occi
dēs scz ad sui defensionē vl̄ p̄ sniam. vt i. l. j. c.
ad. l. cor. de licar. secus si lex loqueret vniuersa
liter tūc er. p̄prio significato p̄tinēt oīa 7 nō inē
ptatōe iuris sic indefinita. Idē cū p̄ferē ab ho
mine in materia naturali. dicēdo. hō est aīal. si
gnat vl̄. qz sensus ē q omnis hō ē aīal. qz signi
ficatū sumptū ex natura i necessario inest omni
homini. idē cū p̄ferē a lege dicēdo. obligatio ē
iuris vinculū. vl̄ actio ē ius p̄sequēdi zc. qz cui
libz obligatōi 7 actōni necessario p̄uenit diffini
tō. Item ibi in iudicio interrogatus de plibus
crimibz an fecerit. r̄ndet. qd eoz non feci. egpol
let vniuersali. qz sensus est. nihil horuz feci. l. si
is q ducēta. S. vtrū. ff. d re. dub. qz significatuz
sumit ex interrogatōe 7 r̄nsione facta in iudi
cio. nā r̄nsio ibi facta d; certiorare ibi inrogā

tem. als non dī responsio. modo recipiēdo vni
uersaliter interrogans certioratur. quia respō
dens omnia negat. si autem non recipere vni
uersaliter non certioraretur aliquo modo. qz n̄
appareret qd negaret 7 quid p̄fiteretur. Et su
mitur hic significatum ex equipollentia. qz ne
gatio preposita signo facit orationem equipol
lere suo contradictorio. Nam licet ibi negatio
postponatur in ordine scripture. preponitur tñ
in ordine constructōis dicēdo. quid eorum n̄
feci. i. non feci quid eorum. 7 sic equipollet isti
nil eorum feci. Jura tñ parum intendunt signa
tum equipollentiarum. Item ibi promitto per
heredem meum non fieri q̄ minus tibi ire age
re liceat. hec verba per heredē meuz significant
vniuersaliter. quia sensus ē. per nullū heredem
meū. l. ij. S. ff. de v. obl. quia nomen heredis
licet p̄feratur in singlaritati. signat tñ omnes
heredes. als stipulatio non haberet hēditatem
nec eēt certitudo d̄ q̄ itelligēt 7 d̄ q̄ n̄. Itē ibi te
stator dic̄. lego fuos meos tertozes. 7 oēs sūt te
rtozes. sigfi vl̄. qz sens⁹ ē. lego oēs fuos meos
l. fu⁹ vrbano. S. ff. d le. iij. qz significatū b̄ sūt
ex accidētia sc̄i q oēs sūt tertozes. Si at̄ aliqui
sūt tertozes 7 alij n̄. sigfiat vl̄ oēs tertozes 7 n̄
vl̄ oēs fuos. l. pal. qz vō tertozis ponit ad re
strictōz vt alij n̄ p̄tineāt i legato. Itē ibi testator
dic̄ sic. lego lanā argētū sigfi vl̄. vt oīs lanā oē
argētū videat̄ legatū. l. si cui lanā. ff. d le. iij. qz
q̄ rōe vni ibi p̄bēdit eadē rōe 7 aliud. 7 q̄ rōe
vni excludit eadē 7 aliud. 7 sic nihil sigfiat.
Itē ibi. obligo bona mea n̄ significat vl̄. qz sup
peller. filij natales. 7 p̄cubia. n̄ p̄tineāt. l. obliga
tōne. ff. d pig. qz ex natura ista p̄ rerū qz ad istas
ita officit q nūq̄ vl̄ raro obligat. s; i obligatōe
eas noluit p̄bēdē. s; p̄bēdit alia q̄ qz solz ob
ligare p̄ debito. qz significatū sumit ex vōbis 7 p̄
muni mō agēdi seu obligādi. P̄nt ei vba de fu
re inētōni 7 n̄ inētō vōbis. nā p̄ vba exp̄mit in
ētō. r̄ij. q. v. būane aures. r̄ij. viij. di. sedulo. j.
q. j. marchion. de v. sig. intelligētia. 7. c. p̄trea
Idem si dicit vniuersaliter. obligo omnia bona
mea. quia adhuc predicta non comprehendun
tur. Item ibi testator dicit heres meus damna
tus esto. dare significat vniuersaliter. quia sen
sus est. q omnes heredes teneantur. l. si pluri
bus. ff. de le. ij. Finaliter ergo indefinita equi
poller vniuersali. de privile. quia circa. r̄ij. di.
si romanorum. ff. de serui. l. si cui. Et hoc veruz
est de indefinita legis vel canonis 7 ius trade
re intendētis. talis em̄ indefinita egpoller vl̄
si lege vel canone nō diffinit. r̄ij. q. j. quod si
dormierit. Jo. an. no. q si nō est eadē rō 7 p̄ditō
propter aliquod accidens omnium particulari
um i vniuerso p̄bēloz. tūc indefinita n̄ egpoller

vniversali. obigra. si legat lana indefinite. non
ptinet tincta in legato. l. si cui. i. prin. ff. de leg.
ij. Sed si legat ois lana. tincta etiā cedit lega-
to. l. pediculis. §. labeo. ff. de au. 7 ar. l. iij. glo.
sup obo. alioz ecclesiasticoz. in. ca. vt circa. de
elec. li. vj. vbi de hoc plene nota.

Ineprie sunt fatuitates. c. q. traditōe. rrij. dist.
Indulgētia no. Archi. ij. q. iij. c. fi. 7 de pe. 7 re.
ca. ij. li. vj.

Indoles est quedaz ymago future virtutis fm
Isti. pprie dicendo.

Indignari et **dedignare** differūt. vt patet in. c.
vera iusticia. di. xlv. vnde indignari sapit virtu-
tem. sed **dedignari** arrogantia.

Indigena dicitur quasi inde genitus vel quasi
in eo loco natus fm Irido.

Inditio est numerus annoz p̄sistens ex tribus
lustris. Est aut̄ lustrū quinquennū. et qualiter
possit inueniri inditio. habet̄ in glo. inditōnis.
ca. inter dilectos. de si. instr. Sic em̄ facienduz
est. annis dñi addas tres et diuide totū p. xv. 7
id quod remanet p̄pleta diuisione in numero di-
uidendo h̄ ondit inditōem i illo seu p. isto āno.

Inducie fm glo. sum. iij. q. ij. sunt q̄ntuplices.
scilicet restitōne. p̄paratōne. citatōne. delibera-
torie. iudicatorie siue executorie. Et ibi ponit̄
tempus omnū. quā glo. vide. §. dilato.

Index est p̄dator dicit̄ ab indicādo fm Ili.

Indictū est qd̄ indicat̄. i. notificat̄. 7 fit ab indi-
cēdo dicit̄ 7 sic fit iudiciū sup iudiciū ne p̄cedat̄.

Indiciū est mediū intellectuale veritatis elicie
de ex aliqua singulari circūstātia insurgēs. l. 7
ff. de rei ven. l. indicia. et d̄r ab indicādo. qz in-
dicitur. i. notificat̄.

In diē adiectio est. qn̄ quis ita vendit rem vt si
quis circa certū diem meliozē ptem obtulit p̄di-
tionis scz plus q̄ prior emptor res v̄ditori tra-
dat̄ vt alij vendē possit cuiūqz velit. vt. ff. eo. ti.
Inerpiabilis dicit̄ eo q̄ nunq̄ expic̄. i. purget̄
tur fm Ili.

Inficiator. i. negator. qz nō fatetur sed p̄tra ve-
ritatem mendatio inmittit̄.

Inficiatio. i. negatio. l. eaqz. l. de nego. gest. et
inficiari. i. negare. Hinc ē qd̄ dicit̄ aliq̄n de ali-
quibz actōnibz q̄ crescunt p̄ inficiatōem. qz ab
initio comperūt ad simpluz h̄ est ad rem vel esti-
matōem seu damnū dātū. Et si ille hoc negaue-
rit 7 de h̄ puincatur. p̄demnabit̄ ad duplum. vt
in actōne de positiu in eo qd̄ de posituz est timore
ruine. incendij vel naufragij. vide supra de act.
actio in factum.

Infans est paruulus circa septē annos. vt. l. si
infanti. l. de iu. liber.

Infamia est fame priuatio siue diminutio. Fa-
ma nanqz q̄nqz p̄sumit̄ vt ex toto p̄ extincta ha-
beat̄. scz cū maxima vel media capitis diminu-

tio interuenerit. Vel sic infamia est p̄mūis opi-
nio verbis p̄nunciata ex suspiciōibz orta. Itē
infamia est aliud q̄ scandalū. et plus importat
qz h̄ p̄ purgatōem tollit̄. h̄ in illo purgatio non
indicit̄ de om̄i. ex lris in glo. Itē infamia est il-
lese dignitatis status vita et moribz reprobat̄.

Per oppositū fama describit̄. reg. §. fama. 7 de
coba. cle. 7 mul. c. velsa. in glo. notoriū. Vnde
duplex est infamia. scz iuris 7 facti. Infamia iu-
ris est qn̄ ius dicit̄ aliquē esse infamē. Scz infa-
mia facti est qn̄ apud bonos et graues viros est
opinio de crimine alicuius. de h. l. j. de causis ex
q̄bus infamia crogat̄. Infamia iuris duplex ē.
scz civilis et canonica. et infamia iuris civilis
p̄trabit̄ ex sententia criminis publici. scz diffi-
nitua. nō aut̄ ex sententia interlocutoria nec ar-
bitri. Etiaqz q̄nqz ex sententia criminis p̄uati. vt
furti vel iniuriar. Etia q̄nqz i facto absqz sen-
tentia qz incidit in infamiā. Infamia canonica
p̄trabit̄ ex quolibet peccato mortali. et qn̄ in-
famia et q̄ repellat testē a testificando in cā cri-
miali vel in civili. criminaliter seu civiliter intē-
ta. nota. in. c. testimo. de testi.

Infra. no. p̄ Anno. de si. instr. inter dilectos.
et Jo. mo. de excep. pia. sup obo. octo. li. vj. ibi
habes qn̄ includit vel excludit. et io. an. de cle.
coniu.

Infinitas in multis iuris regulis p̄hibet̄ de re
scrip. cum in multis. li. vj. Et exemplificat̄ d̄ re
li. domi. c. vlti. 7 eo. ti. religionē. li. vj. de testi. cū
cām. 7. c. significauerūt. ff. de testi. l. j. i. fi. Idē i re-
lictis p̄ redēptōne captiuoz vbi etiā restringit̄
infinitas. Itē cū multitudo peccauit. Item nō
onerat̄ heres i infinitū fideicommissuz solue. Itē
in stipulatōe dāni infecti nō d̄z qz in infinitū cē
obligatus 7 sic de alijs. et merito reprobat̄ infi-
nitas. qz multitudo ē canonibz inimica. de p̄b.

Quia intātū. et onerosa multitudo nil h̄z onesti.
in aut̄. de referen. pala. §. p̄terea igit̄. col. ij. et d̄
h̄ habes plures p̄cordāntias. de eta. et q. c. penl.
vide de h̄ p̄ Jo. an. in glo. c. cū in ml̄tis. p̄alle.

Infula sumit̄ iterdū p̄ corona imperiali. l. de q̄.
p̄scrip. l. fi. in fi. q̄nqz p̄ alba fastiola sacerdoti
lis capitis. fm glo. in cle. de vi. et ho. cleri. Ca-
pit̄ etiā p̄ mitra ep̄i vel abbat̄is. et sigt̄ altitudi-
nē sapie q̄ p̄cellē d̄z ep̄us. j. q. vij. p̄tra veniētibz.
j. q. j. vilissimus. rrv. di. §. nūc aut̄. lrj. di. in sac̄
dotibz. et duo cornua eius signāt duo testamen-
ta. s. vetus 7 nouū. q̄ ep̄s d̄z memorialit̄ tenere.
rrij. di. q̄ ep̄us. Et due pendule q̄ sunt in poste-
riori pte signāt memoriā duplicē. s. mādatorz di-
uinoz. rliij. di. sit rector. et p̄cioz suoz ad p̄pū-
ctōem. de pe. di. iij. iudas. in fi.

Ingeniosus dicit̄ quasi intus h̄ns vim gignēdi
qualibet artē fm Ili.

Ingenuus est cui ex natiuitate p̄petit̄ libertas.

q nō est factus liber s natus. in sti. de ingenu. in prin. vide de b etiā a30. in sum. l. de ingenuis. vel ē q statim qū nascit liber ē. de ser. nō ordi. c. instituendi. in glo. j. Et ingenuitas dicit liberitas. de pur. ca. c. j. in glo.

Inita. i. ptracta. de pac. c. anthigenus.

In integrū restitutio ē prioris status quē facit princeps reintegratio. vel iuris prioris p quaz subuenit i moribz et ecclesijs. vt. l. j. l. de sentē. pas. etiā est audientie reintegratio fm spe. co. ti. 7. l. q si minor. s. si restitutio. ff. de mino.

In integrū restituere. ē reducē in eū statum in q erat ante lesionē. de in inte. restit. auditis. i glo. fi. Et p hūc modū subuenit minoribz et ecclesijs. l. de repu. l. j. 7. l. de i inte. resti. l. postulata. et qnqz ex legitima et iusta cā subuenit etiā maioribz. vt. ff. ex qui. cau. ma. p totū. Et sic intelligunt. c. ex lris. co. ti. et. c. cū Bertboldus. de re iudi. et. c. significante. de pigno.

Iniuria vno mō generaliter dī ē illud qd non fit in iure. et dī quasi nō iure factū. Secdo iniuria spāliter dī culpa. vt in. l. agl. Tercō dī iniquitas vel iniusticia iudicantis. vt in sti. e. ti. i pri. Quarto dicitur pumelia. vt. ff. de iniur. l. j. in prin. et. l. apud labionē. e. ti. Dicit s iniuria qsi ius iniquū. ex eo sic dicta q iure 7 iusticia caret. fit aut iniuria tribz modis. s. re. verbis et lris.

Re vt cū manus inferunt. vt dicta. l. j. s. j. Verbis vt cū fit puiciū. vt in. s. j. iā alle. qd fit a pcitatonē vel puentū b ē a collatōe vocū. Cū em in vni plures voces pferunt puiciū dī qsi puentū Et fit puiciū nō tm pnti sed etiā absenti vt vociferādo vl alios ad vociferādū pcitando p certā psonā. vt. l. j. et. l. apud labionē. s. puiciū cū. s. se cisse. ff. de iur. Iniuria lris fit cū qs ad ifamiā alicuius libellū vel famosuz carmē vel histonā pseribit. vt. ff. de iniur. l. lex cornelia. s. si quis verbox. Re. s. famosum carmē. Itē iniuria triplex ē. vna leuis vt si modico ictu qs a pze vl suiori pcutiat. Alia atrox vt si aliqs a minore se fortiter vel etiā modice oberec vel in pspetu iudicis vel oculo aut mēbro pcutet. Et b dicit plu ribz modis vt premissum est.

Iniuriar actio. Re. s. actio iniuriar.

In ius vocare est in ius cā iuris expiendi vocare. apud eū q ius dicitur ē. vt expereat actor. an ius sibi ppetat an nō. vide de b a30. in sum. l. e. ti. et babeē. l. et. ff. eo. ti. l. j.

Inibi est aduerbiū ppositū. etiā qnqz ē nomen libri quē pposuit ouidius p ibidē aduersariū 7 corruale suū. quē vitupans ibidē nojabat. quia ibis. i. ciconia q ē anis vitupabilis 7 immūda. adeo q et imūdicia expmē noluit fm io. an. in cle. j. de re iudi. in glo. verbi inibi. vbi hec poit. Inhibatio ē frequē regitō. l. de pe. bo. subla. l. j. li. r.

In litē iurare ē suo arbitrio pposito iuramēto p tanto nolle cārere vel rei estimatōe 7 suū intē esse singulare facere. et b infinita taratōe facta p iudicē. vt. l. videam. s. iurare. ff. de in lit. iur. 7. l. arbitrio. ff. de dolo. Et ita b iuramentū fuit a firmatōnis. In q opione fuit glo. ff. de in lit. tur. sup rub. licet p rariū teneat dñs Jac. de ratienna. in eo. ti. l. ij. Per b de eo no. plene. vl rei estimatōe. s. si suū singulare interesse facere. Innoxius ē q nō nocet sicut nori nocēs dicit.

Innocuus dī cui nocuū nō fit. fm sti. li. r. Inofficiosum testamentū dī qd factū ē ptra officii pietatis. vt. l. ij. ff. de inoffi. test. q scz extraneus heres inscribit als instituit. Idem si nō extraneus. vt. l. licet is. s. j. ff. e. ti. s. si dō p p r aut pterit aut inique exheredat. b ē qn pater vl mater fecit testamentū. Idē vt filius in testamento p rē sine causa exheredat. etiā si frater frēz exheredat tribz psonis institutis in duobz casibz. Et dī testamētū inofficiosuz. vt in sti. co. ti. s. j. 7. ij. Officiū em inter p rē 7 filiū dī pietas. ff. de obse. pstan. l. penul. Inter patronū et libertū dī obsequi. l. de nego. gest. l. fi. Inter deuz 7 hoīem dī religio. Inter hoīem et hoīem stat in noīe generali vt q debet hō hoī ex natura. ff. de ser. ex p r. l. seruus. vide accur. p ordinē b notantem. in glo. ff. eo. ti.

Inofficiosa donatō dī q ptra officii pietatis facta ē. et fit ad similitudinē inofficiosi testamētū. vt. l. eo. ti. l. j. 7 p totum ti. se. qz pena. liberi vel parentes excludunt a bonoz subsidio vel ex pposito donantis. vl re ipa q p se sufficit ad reuocatōem donatōnis. licet ppositū vel p filiū donatis nō interueniat iuxta no. in. l. si liqat. in glo. l. eo. ti. vide de b ibidem.

In ppetuū qnqz signat donec viuo. ff. p socio. l. j. qnqz signat p infinita secula. etiā post mortē fm glo. in verbo ppetuū. in. s. at si ita. instituit. de verbo. obliga.

In pntiaz bī in. l. de etate. s. ex cā. ff. d inf. ac. Compense fm a30. in sum. l. de rescin. vendi. dicte sunt ab impēdēdo. Et sunt triplices. que dam necessarie. quedā vtilēs. quedā volūtariē. Necessarie dicunt quibz nō factis res erat putura. vel que si facte nō eēt res longe de terior essecta fuisset. vt. l. impense. ff. de ver. signi. verbis gratis. Conduxi a te domum q ita ruinosa erat q nisi releual se3 eā erat casura. Ne impēse dicuntur necērie. 7 ipis repetā p p rariā actōem pducti. Vtilēs dicūt glo n factis res n erat p iura. b ipis factis melior efficiēt. vtpote si faciāz fenestras vtilēs in domo vel similia. faciunt ergo in vtilēs ipense rem de teriorē. Voluntarie dicuntur quibus non factis res non erat peritura. nec ipis factis res efficietur melior. sed bene a mentior. vtpote si facio picturas in domo mea.

et be nō repetunt nec deducunt. quōis secus sit
de necessarijs et vtilibz. **S**3 has licitū ē mibi ab
radere sine lesione prioris status. si abraſe pnt
mibi aliquā vtilitatē afferre. aliogn nō eēt mibi
licitū: qz malicijs hoīm q nūbil aliud qruunt nisi
vt noccat nō ē indulgendū s obuiandū. 7 sibi i
putet q eas fecit. qz donare videt iurisdictionē. vi
de supra Expense.

Implementū sumit p implementō pditōnis. et h
mō significat actū nedū eē purificatū. imo 7 be
reditatē eē acqſitā vel legatā. l. iā dubitari. ff. d
bere. insti. **S**3 ibi iſtituo vel lego si capitolium
ascēderis implet pditio. h implementū sigt puri
ficatōem actus 7 nō acqſitōem. l. anpe. ff. de cō
di. insti. **S**3 aut pditio eēt grauis. puta si alexā
driā ierit. si centū dederit. tūc implementū sigt
etiā acqſitōez. qz significatū sumit ex onere ma
gne pditōis quā nullus pnter impletet nisi p
deliberatōez acqrendi. Itē dic. q i legato licz i
pedimētū pditōnis tm significet purificatōem:
tū p h etiā importat acqſitōez pmutabilē. s. trāſ
missionē legari si dedit. qz pditōe purificata le
gatū trāſmittit. l. vnica. §. ſnia. l. de cadu. tol.

Secus i hereditate. qz illa nō adita nō trāſmit
tē. l. qn. l. de iur. velib. Itē ibi. pupillus ē iſti
tutus sub pditōne si ierat alexandriā q distabat
p. xx. vel. xxx. dietas. licet pditō sit gūis. atū h
implementū signat tm purificatōez. qz nō p
significare. licz em pupillus h fecerat aio acqre
di hēditatē. nō tm sibi acqrit. qz nō p adire sine
tutoris auctoritate. **S**ed in legato sec. naz sibi
acqreſ. l. pupillus. ff. de pdic. insti. iūcta. l. cō
ditōnibz. ff. de pdi. et temō. **S**3 ibi pupillus si
huſfamilias vſeru ē iſtitutus a pte vel a dno
sub pditōe adimplet pditōem. h implementū tra
bit acqſitōem qz purificata iſtitutōe nō ē ei
volūtate vel pte acqre vel nō acqre. vñ necre
est heres. vt insti. de bere. qli. et diſſe. §. j. **R**ec
obſtat q nō p acqre sine tutoris auctoritate.
Sed h verū est vbi p se sibi acqrit. **S**3 h iure ci
uili sibi querit etiā eo inuito 7 sic de alijs. **S**ina
liter g implementū pditōnis vel modi. sigt q ipz
factū ipa pditō vel modus seu significatum al
vndecunqz ſumptū significare dicitur.

Impossibile. no. lxx. di. **L**atulensis ecclie. **U**n
possibilitas pprie ē triplex. vitz iuris facti 7 na
ture. **F**m Jo. andree in regula nemo. de reg. iur.
li. vj. **E**t nota q impossibilitas apposta actui di
uersimode significat vt ex significato ex ea ſum
pro vel al's vndecunqz pcludit disponētē voluisse
verbigra. ibi vendo vel pmitto tibi si celū digi
to teneris significat de risionē et nō pſensuz. l. n
solū. ff. de acci. 7 obli. **R**atio. qz significatū h ſu
mit ex impossibilitate adiecta q exiſtē nō p. **E**t
ideo nec valet actus sub eo celebratus. **E**tū qz

sic apponēs impossibilitatē et scienter. p h inten
dit nihil agere. **I**tez ibi. **S**ichus seruus meus si
mille dederit liber esto. licet bec pditio nō sit im
possibilis s difficilis. qz mille dari p ſuū pnt cū
maxima difficultate. imo qsi impossibile ē. qre
nō significat pſensuz. l. cū beres. §. j. ff. de sta. li
ber. **E**t sumit h significatū ex qsi impossibilita
te q signat q nō fuit animus libertatē dare. **I**tē
ibi. si beres meus digito celum tangat 7 si non
tetigerit centū ticio. loco pene soluat ticio centū
nō debet. insti. de lega. §. j. qz impossibile preci
piē heredi. ideo pceptū nullū cui pareri nō pōt
ideo pena apposta locum nō habet. **I**tē ibi fili
pſtituit seu iſtituit sub pditōe impossibili si di
gito celū tetigerit iſtitutō nulla est. l. si fili. ff.
de pdic. insti. et h ratōne impossibilitatis vt. s.

Itē ibi pmitto hodie cētuz dare rome 7 sum er
fordie. nō valet pmissio. insti. de vbo. obli. §. loca.

Item ibi exiſtēs erfordie dicit volo prestari **L**i
cio seruos meos qz habeo rome infra decēdium
mortis mee. si testator statim morit ita q impos
sibile sit prestare infra decēdium. nihilomin
valet
legatuz. l. si mibi 7 tibi. §. j. ff. de leg. j. qz licet ex
euentu festine mortis testatoris sit impossibili
tas ab initio. tm nō est impossibile: qz dū dixit h
viuere p tantū tps q erat possibile seruos illos
prestari infra decēdium mortis. **D**ebet g intelli
gi impossibilitas vel difficultas talis p quā cō
cludi possit animus nō legadi. pbabiliter. **I**do
si qs locauit vel pcurit opus fieri et appositū tē
p infra qd fieri impossibile sit: impossibilitas nō
viciat. et intelligit tps infra qd fieri ē possibile
l. insulā. §. in opis. ff. lo. et pduc. **I**tē ibi pbo tē
cum mrimoniū si digito celū tetigeris valet ma
trimoniū. et pditio habet p nō adiecta rōne im
possibilitatis. c. fi. de pdic. appostis. nisi em eui
denter pſet de diſſensu. iudicandū est p mrimo
nio. **Q**uā licz impossibilitas significat nō pſen
sum. nō tm ita euidenter significat qd p h p ma
trimoniū iudicet. **S**ed ibi p trabo tecū mrimo
nium si plem euitaueris. si adulteram te pſtite
ris zē. nō tenet mrimoniū. vt in. c. palle. **R**atio
est diſſensus seu nō pſensus significat ex impos
sibilitate iuris. **Q**uā mrimoniū fit ppter pro
lem et fornicatōem euitandā. ideo lex canonica
ad hoc se adoptat. **S**ed ibi p trabo tecū si furtū
feceris vel homicidium. tenet matrimoniū nisi
vbi p h euidenter apparet de diſſensu. nā vbi tenz
mrimoniū. ois p pendo de iure rejicit qz resistit.
g in obligatōe nullatenus iſſiſtit. **E**t valet ma
trimoniū ppter pſensum. et sic de alijs exemplis
de impossibilitate.

Impubes ē qui ex habitu corpis sui impuber
tate oñdit. et q generare vel pape nondū possit
sicut masculus ante. xiiij. annū. mulier ante. xij.

et si in plurimū. plerūq; tñ pubertas anticipat annos. ita em̄ olim ex habitu corpis pubertas vel impubertas. vt h̄ capit̄ sicut hodie ad solos ānos h̄ positos regrit̄. vt insti. q. mo. tute. i. pri. Inq̄lin⁹ d̄r q̄ p̄ducit rē vrbanaꝝ .l. errorē. i. glo. iūcta. l. licet. l. locati. An autē dēbat de fructu h̄ expēsas q̄s fecit i re quā p̄duxit v̄l bo. colit. vide plene p̄ bar. ff. solu. mat. l. fructus. vbi fa. distinctōne nota dignā. Cñ inq̄linus residet in ciuitate. colonus v̄o in villa. ff. de acq. pos. l. qui pignoris. et. l. si id qd̄. §. 7 p̄ colonos. eo. ti. vbi glo. et. l. q̄ apes. ff. de fur. Inq̄linus tñ pprie dicit colēs p̄dium vrbani. s̄ colonus p̄dium rustici. **Re. s̄. Colonus.**
Inq̄litio ē alicui⁹ criminis p̄ superiorē respectu inferiorū suoz inuestigatio. vt in ti. de accu. 7 in qui. et denunc.
In rem verti est in alicui⁹ vtilitatē v̄ti. vide .s̄. actō de in rem verso.
Inspector d̄r q̄ ad p̄dia. puincialiuꝝ accedē h̄ forte vt referat vel reformet si aliq̄ eēt deserta vel male eq̄ta. vt hec tollant. l. de anno. et tribu. l. si. Et etiā d̄r discussoꝝ. l. de cens. tonfi. 7 p̄ equato. l. p̄ equatoꝝ. li. xi.
Inscriptio ē quidā libell⁹ quē accusator offert iudici sub hac forma scriptus. Ego em̄ corā vel vel apud. **R.** p̄torē vel iudicē refero talē reū legis iulie de adulterijs. de adulterio qd̄ comisit cū. **B.** dū eēt cū ea mense tali in domo tali. p̄sule tali regnāte. Et opat̄ inscriptō q̄ accusator si crimē nō pbauerit qd̄ imposuit: ad talionē obligat̄. **H**abz autē inscriptō locū soluz in criminibz vbi p̄ modū accusatōis instituūt. nō si p̄ modū exceptōis apponant. vel vt de eis sine accusatore cognoscant. vt. l. q̄ crimē. cū ibi no. l. de his q̄ accu. pos. Qualiter autē talis libellus debeat formari 7 q̄ p̄tineri. no. in. l. penul. l. de accu.
Inscribere ē se obligare si nō pbauerit ad eam penā quā reus d̄z pati vel quā accusando inferre intendit si pbauerit accusator. vt in. c. super his. de accu. in glo. 7. ij. q. viij. quisq; nā calumniātes ad vindictā poscit similitudo supplicij. vt ibi d̄r.
In stirpes succedere. fm̄ h̄ostii. de suc. ab intest. sub. §. p̄tra. ver. in stirpes succedē. est succedē filios p̄mortuoz in eā p̄tē quā eoz p̄tes erant habituri si viuerent. vñ si q̄s ex vno filio vnū ne potē suscepit 7 ex alio decē vel plures. tantū capiet vnū ex p̄te vna. quantū decē ex p̄te altera et h̄ si tractet de successione de scēdētū. **Collaterales** nāq; sp̄ viriliter succedūt. Et h̄i q̄ sunt in eodē gradu succedūt viriliter. i. p̄ eq̄s portio n̄bo. vt in aut. de heredi. q̄ ab intesta. §. si v̄o. coll. ix. **Sine in capita.** l. de legit. here. l. fina. et aut. cessante. licz qdā dixerunt q̄ in capita sp̄

succedant. vide h̄ostii. ibidē sub. §. viso. d̄. q̄ si factū filij. **Re. s̄. in capita succedē.**
Inseruire frequentiam. no. de si. instrum. ca. j. in glosa.
Insolidū. i. in totū. et ponit̄ in instrumētis maxime in p̄curatorijs. vt i. c. si duo. de p̄cura. li. vj. vbi de hoc.
Insolutum. i. insolutōem.
Inscientia. i. ignorātia. xxxviij. dis. si in laycis videt̄ intolerabilis insciētia. quātomagis i bis qui presunt.
Instituere 7 inuestire. idē sonant. s̄ institūē fm̄ p̄prietatē vocabuli ē in possessionē ponē. q̄si intus statuē. et in h̄ d̄nt: qz institui d̄r q̄s p̄ncialiter. inuestiri autem in absentia fm̄ h̄ostii. **Secd̄z** berū. v̄o de insti. c. auctoritate. institūē est sp̄ua lis iuris h̄nificij vel dignitatis corporalē tradere possessionē. **Inuestire** autē est ius canonie vel dignitatis tribuere. qd̄ p̄ fieri p̄ anulū vel librū. ind̄nter. tñ vnū p̄ alio sumit̄. vi. c. auctoritate. p̄alle. in glo.
Institutio ē prim⁹ q̄dus oim̄ institutoꝝ. vt no. l. de li. p̄te. l. j. etiā si nulle eēt fm̄ leges. **Sz** fm̄ cano. institutio est ecclie vel ecclesiastici beneficij collocatō. quasi ius h̄ntē ad beneficiū p̄ p̄nta tōem intus vel in beneficiū statuēs. Et fm̄ gōf. institutio pprie est p̄elatoꝝ p̄sonaz 7 clericoz 7 **Collocatō** v̄o beneficioz 7 p̄bendaz. **Inuestitura** autē est traditō vel q̄si traditō qd̄ addit̄. qz cōmūit̄ sit p̄ anulū vel librū. vñ inuestitura ē i cor poralē possessionē vel i q̄si possessionē inductione seu traditō. **Instituti** dicūt h̄edes ab aliq̄ in h̄ditatē ducti. 7 h̄ i p̄rio q̄du. vt. ff. de vul. substi. l. j. in prin. **Substituti** v̄o dicūt q̄ i locū institutorū deficiētū. i. moriētū ad h̄ditatē institūtē. vt i substitutōe pupillari. insti. d̄ pupil. substi. i. pn. **D̄r** autē scd̄z q̄dus oim̄s q̄ seq̄t post primū. Et i simili no. l. de secun. nup. sup. rub. et. ff. de vul. substi. sup. rubri.
Institutōnū lib̄ d̄r q̄i instructōnū. qz i h̄ primis legū p̄ceptis instrumur. vel qz in statu h̄uam vel romani iuris nos erigit. vt accur. d̄ic in glo. in pri. institutōnū vel institutoꝝ. vñ liber institutō nū ē collect⁹ ex volumine iuris. 7 an̄ autētica 7 codicē iustiniāni. q̄ nūc ē i vsu fm̄ accur. ibidē. qz post. ff. et primā p̄positōz **Lodiciis.** fact⁹ ē ille liber q̄ iustura ititulat̄. **Sz** tñ an̄ p̄positōez codicis. q̄ nūc ē in vsu. vñ ē. q̄ q̄nq; p̄ codicē corrigiē qd̄ in institutis d̄r. Et etiā i scd̄a p̄positōe codicis iustiniānus facit mētōez de institutis. vt. l. de emen. iusti. l. o. l. vni. circa mediū. ibi. nō solam institutoꝝ vel digelloꝝ. hec accur. vbi. s̄.
Insolentia est morum inconueniētia fatuitas. superbia vel prau⁹ vlus. quasi p̄tra solitū 7 d̄bitū nate cursum. de accu. qliter 7 q̄n. ij. §. vez.

Et de offi. ordi. c. j. in cle

Instantia est tps q̄ iudiciū discutit̄ z finiri debz
.c. venerabilis. de iudi.

Instituto est ille q̄ tabnis vinis vendendis vl ali
cui alteri negocio est p̄positus. l. institor. j. ff. de
insti. acci. vbi dicit̄. institor appellatus ē. ex eo q̄
negocio gerēdo instat. siue taberni siue alij nego
ciatōni sit p̄positus. Itē co. ti. in. l. institor. ij. dē.
is qui taberne locoue ad emendū vendendūue
preponit̄ q̄q̄ sine loco ad eundē actū p̄ponit̄.

Instituto actio. re. s. actio institoria.

Impotentia cocundi est vicū vel defectus natu
ralis vel accidentalis q̄ quis impedit̄ alteri caz
naliter cōmisceri.

Instructus h̄ adiectiuū significat adiectōez. et
h̄ dupliciter. s. accessorie et principaliter. Acces
sorie cū res adicit̄ q̄ p̄sueuerūt accedere. v. g. di
cendo fundū instructū. Nam instrumentū fundi
adijctur accessorie. Principaliter cū res adicit̄
que nō p̄sueuerūt accedere. v. g. a. dicendo fun
dum instructū instrumentū p̄fissimilias q̄ nō ē
instrumentū fundi. adicit̄ principaliter. p̄co. l.
si cui fundus. ff. de fun. instruc. vbi d̄ q̄ exticto
legato fundi nō extinguit̄ legatū instrumentū. Et
ad. s. si quis ancillas. insti. de le. vbi d̄ q̄ extin
guit̄. dic q̄ intelligit̄ de instrumento accessorio
fundī. et. l. si cui fundus. palle. in nō accessorio.
Et rō huius duplicis significati est volūtas p̄
ferentis declarata ex q̄litate rei adiecte. s. an sit
accessoria vel nō. qz adiectiuū instructus vt pre
mitit̄ dupliciter accipit̄.

Instrumentū fm hosti. in sum. ti. de fi. instru. z
fm spe. ti. de edi. instru. i prin. Et scriptura ad
asserōem seu p̄batōnem alicuius rei facta. Est
aut̄ instrumentū appellatō generalis q̄ p̄tinent̄ ea
oia in q̄bo causis instrui pōt. Et sic testamētū co
dicillus. testimoia z p̄one. testes q̄bo cāe instrui
debent loco instrumentoz h̄ntur. l. j. ff. de fi. ins
tru. Et est glosa in. ca. cum dilectus. de fide ins
tru. Dicit̄ aut̄ instrumentū. qz instruit. et dogmē
tū qz docet. vt. l. j. palle. Nam instrumentū p̄
prie d̄ scriptura ad memoriā alicuius p̄fecta li
ue cart̄ba. et ita sumit̄ in aut. de instru. cau. col.
vj. Nam instrumenta fiūt ad memoriā p̄petuā
ij. q. vj. saluberrimū. xxvij. q. j. omnes femine. Et
instrumentū est actus voluntarie iurisdicōis. et
p̄muniter fm doc. p̄ fieri dieb̄ feriat̄is etiā ob
honorē dei et sc̄toz. licet dñs an. de bu. dicat cō
trariū q̄ tabellio sine peccato nō potest p̄ficere
instrumentuz die sic feriato. vt dñica vel dieb̄
ap̄loz. si tñ faciat. licet peccet. actus p̄pterea n̄
reddit̄ nullus. Rō. qz pena nullitatis est odio
sa q̄ restringēda. de pe. di. j. pene. z regula. odia
de re. iur. li. vj. vide no. p̄ doct. in. c. p̄questus. de
ferijs. Et p̄ q̄t testes reprobet̄ instrumentū. no.

in. l. in exercendis. l. de fideius. et i. c. cū iobes.
de fi. instru. vide goff. de p̄ba. s. sed querit̄. Et
dicit ludo. de roma i singularib̄ suis. q̄ hec du
bitatō cessat cū i instrumento asserit̄ p̄ notariuz de
spontanea volūrate. Nam tunc indistincte pōt
reprobari p̄ duos testes fm bal. in disputatōne
sua. allegat inno. i. c. sup. h. de renūc. z. l. obfua
re. ff. de offi. p̄co. Nec instrumentū p̄bat nisi sit i
eo dies et locus. c. inter dilectos. de fi. instru. et
c. abbate sanc. in glo. de re iudi. li. vj. h̄ verū nisi
p̄bet̄ dies et locus esse in originali. licet sit ob
missus in instrumento. fm spe. i. ti. de instru. edi.
s. instrumentū. v. quid ḡ. etiā instrumentū de
falso suspectū reddit diuersitas scripturaz vel
manuz. Masus singularis z vnicus in aut. de
trien. et semis. s. q̄ et sepe. fm bal. in. l. p̄tractus
l. de fi. instru. z similis in. c. inter dilectos. de
fide instru. Et dicit glo. in auten. vt p̄ponat̄ no
men impatoris si notarius obmittit̄ hec verba.
In noie dñi. in instrumento q̄ illud instrumentū
nō valet. q̄ glo. pt̄ ee vera in arduis et p̄petuis.
h̄ in minozib̄ et breui tēpe duraturis nō tenet.
Et p̄trariū potest teneri fm spe. in ti. de instru.
edi. s. j. circa prin. Sed vtrū valeat instrumētū
p̄ tabellionē exercitū p̄fectū. Vide q̄ sic. de be
re. exercōmunicamus. s. credentes. vbi dicit̄. Si
exercitū p̄ satisfacere p̄tempserit infra annū. tūc
instrumenta p̄ eū p̄fecta nō tenet. q̄ a p̄trario sen
su prius. i. ante annū facta valent. licet sit exercō
municatus. Sed in p̄trariū q̄ nō valeant. iij. q.
iij. nullus. de sen. exercō. nouerit. Dicunt hosti. et
Sul. E diu eius exercitū ē occulta valent in
strumenta ab eo p̄fecta. vel si sit manifesta nec p̄
p̄bari. iij. q. vij. s. tria. de re iudi. ad p̄banduz.
de excep. pia. s. si do. li. vj. secus si notoria. c. ex
ceptōem. de excep. z. c. v̄ra. de coha. cle. et mul.
Et vtrū p̄ instrumentū p̄bet̄ crimē. Istā questio
nē io. an. in. c. cū in positōib̄. de iureiur. li. vj.
in glo. verbi datis. dicit se disputasse. quez vide
ibidē et etiā geminianū. Sed aliter d̄ instrumē
tū apparatus fundi quo exercet̄ possessio. et ita
capit̄ in. l. quantuz. ff. de fide instru. Unde in
strumentoz quedā sunt agroz colendor. vt ara
trū rastrū traba que equadis cespitib̄ trabunt̄
Alia colligendor fructū. vt sarculus. q̄ cardo
nes et herbe inutiles excidunt̄ z similia. vt fal
ces senarie. falces messorie. et falces putatorie.
ligones. torcular. corbes. Alia vindemiatoz q̄
bus vindemia portat̄ causa seruadi fructus. vt
dolia granaria caselle. in quib̄ fructus reponū
tur. scz cellule granarioz. Unde instrumentum
capit̄ tripliciter. Uno modo latissime. z sic oīne
vas vel susceptibile in p̄structione domus vel fun
di vsitatū dicit̄ instrumentū. Secundo late pro
omni eo qd̄ causam instruit. vt scripture. testes.

facit. c. puenit. j. de testi. cogen. fa. l. notōem. §. instrumentoz. ff. de ver. sig. **T**ercio stricte solū p scripturis. vt in ti. de fi. instru. et sic differūt testes ab instrumentis. qz pbatio testiu3 sit viua voce s̄ instrumentoz voce mortua. **E**x q̄ sequit̄. qz statutū disponēs. qz pducēs falsuz instrumētū puniat in decē. nō hz locū in pducēte falsum testem. qz statuta sunt stricte intelligenda. facit. c. ex lris. de spon. **S**unt autē instrumentoz due spēs. **Q**uā aliud publicū aliū priuatū. **I**nstrumētū publicū est solēnis 7 rite ordinata scriptura p autentice p̄sone manuz publice facta cā memorie. c. scriptura. de fi. instru. **E**t sunt ista de solēnitate q̄ faciunt instrumentū publicū 7 autenti cū regulariter. vt scz p̄ponat̄ nomē impatoris 7 annus impij. nomē p̄sulis 7 annus p̄sular̄. **H**odie vō ponit̄ nomē sūmi p̄tificis cū alijs. vij. vt sūt. ānus dñi. inditio. mēsis. dies. loc⁹ testes cū nomie notarij 7c. de glo. no. glo. in. l. generali. **Q**uā tabula. li. r. **E**t dicit̄ publicū instrumētū. qz iudicis auctoritate est exēplificatū 7 autenti catū. vt in. c. cū dijecta. de p̄fir. vt. ol. inuti. **I**tem publicū instrumētū. qz autentico sigillo est sigillatū. vt. c. j. de fide instru. **I**tem d̄r publicū instrumētū qd̄ in iudicio dicit̄ seu scribit̄ apud acta publica. **E**t valet etiā p quēcumqz scriptū sit. vt de p̄ba. **Q**uonia. **I**tem dicit̄ publicū instrumētū qd̄ hz subscriptōez triū testiu3 viuentiu3. vt. c. scripta. palle. **I**tem d̄r publicū qd̄ de archino publico vel de armario pducit̄. vel liber censualis in quo scribunt̄ census vel liber annotationū. 7 ei credit̄ si habz publicū testimoniū. scz qz iudex p̄fiteat̄ illud de archino publico esse. pductū. c. ad audientia. de p̄scri. vbi dicit̄. qz papa credit̄ d̄r cuidam libro censuali. 7 cuiuslibet aliq̄ instrumētū fides adhibet̄. vt p̄z p̄ iaz dicta 7 p̄ multa alia iura. **I**nstrumētū priuatū est qd̄ p manuz priuatā p̄fectū ē. vel a tabellione. nō tñ in forma publica scriptū. vt qz nec nomen impatoris nec p̄sulis nec pape. de quibz supra. prime dictū est appositū. vt. l. qui potio. in pig. ba. l. scriptas. vt ibi no. **E**t tale instrumētū d̄z h̄re triū testiu3 subscriptōem. vt dicta. l. fi. **E**t priuatū instrumētū a quocūqz sit scriptū nisi aliq̄ dictoz modo rū sit roboratū nō valet. **I**nstrumētōz priuato rū tres sunt species. **Q**uā aliqñ facit̄ scripturā tibi tñ. aliqñ tibi 7 aliq̄. aliqñ aliq̄ tñ. **I**lli scripturē quā quis facit̄ sibi vel p̄ se nulla fides adhibet̄. vt. l. de p̄bat. l. j. **S**i autē facit̄ scripturā p̄ te. puta creditori tuo de eo qd̄ accepisti ab ipso. credit̄ ei p̄ te. vt. j. q. vlti. saluberrimū. **S**i autē tibi et aliq̄ facit̄ scripturā sicut est codex rationum tuaz. ei interdū credit̄. vt. r. q. ij. **E**st autē aliq̄ instrumētū gnarandisie vel gnarandisiatū. vicz qd̄ hz executōem patā. vt si cātat̄ aliq̄cē cē te

bitozē alterius. statim eo exhibito in iudicio iudex executōem facit. vt sunt p̄nter papie. d̄ bis no. in. l. aduocatio pio. ff. de re iudi. **D**e instrumētō rū rasura vide in. c. ex lris. in glo. ij. de fi. instru. et in. c. cū venerabilis. in glo. fi. de reli. do. **E**t. c. licet. in glo. ij. de crimie fal. **Q**uā instrumētū rasum de falsitate suspectum habetur. et ergo dicitur ab instruo. quia eo mediante cause instruantur.

Insula d̄r q̄ in salo. i. i mari posita. **E**tia insula d̄r d̄r dicta ē. vide qd̄ no. circa. §. insula. insti. de re. diui.

Insularij serui sunt q̄ in insula retinentur. vt. l. in lege. ff. de rer. sig.

Intercessor dicit̄ q̄ p̄ alio p̄ces facit vel fundit **I**tem dicit̄ intercessorē illū q̄ intercedit et interponit se inter debitorē et creditorez ad hoc qz ei pecunia mutuet̄ et est q̄si fideiussoz 7 p̄stitutor.

Intercedere p̄prie idem est qz p̄ alio p̄ces fundere. **S**umitur tamen p̄muniter in iure pro interuenire.

Interemptoz id est mediator in emptionibus.

Intrusi dicunt̄ q̄ non p̄ electionem canonicam sed p̄ violentiam occupant honores. officia vel ecclesiastica beneficia.

Intentio siue capitulum in iure dicit̄ illud qd̄ intendit p̄bare p̄ testes is qui inducit eos.

Intelligētia dictoz est ex causis assumēda dicit̄ di. de ver. sig. c. intelligētia. et nō ex opinionibus hoim: sed ex p̄mū vsu sunt intelligenda no nuina. ff. de supp. lega. l. labio.

Inrogatoria sunt que facit̄ ps testibz p̄ductis p̄tra se. et danē sup articulis de quibz p̄misum est. et formāt̄ p̄ circūstācias cause et p̄sonarū. vt est glo. in. c. p̄ntium. de testi. li. vj.

Interese mea. est mihi expedire. vel me damnum

vel lucrum quod facere vel capere potui non fecisse. vel nō recepisse. **U**nde hoc verbum interest

impersonaliter potest poni in constructione. **E**t

quandoqz construitur cum pronomibus possessiuis. et tunc erigit ablatiuos feminini generis hoc modo mea interest debitu soluere die

statuto. **S**imiliter dicitur tua. sua. nostra. v̄ra interest. **E**t illorum p̄nominum ablatiuos regit captum pro pertinet. **U**m vō cōstruitur cū ceteris dictionibus. tunc erigit genitiuū singularē vel pluralem. verbigratia. **I**lius interest rem suam non perire. **R**egis interest regnū gubernare. **R**eipublice interest ne crimina manean impunita. **L**itigantium interest iustum habere iudicem vel fauorabilem. **I**tem interest se hoc verbum cum pronomine neutrali ponit̄. **E**t quandoqz significat damnum quod euenit. quandoqz lucrum amissum. **D**amnum quod accidit. verbigratia. **P**ersuasisti familie mee qz te

domo vel possessione cederet. quo facto dam-
nū mibi euenit. tu teneris ad interesse mibi pre-
standū. i. damnū qd passus sum resarcidū.
Itē de lucro amisso ponit exemplū. **De**uisti mi-
hi soluere centū aureos rome. tu soluere deside-
ras basilee. estimādū est quātū interfuerit mea
pecuniā suo loco mibi solutā fuisse. i. lucruz qd
ex mea negociatōne ex eo loco facere potuissem.
Et hec actio p quam hoc fit dī arbitraria loci.
Sed notandū quīs lucrū amiseris. nō i teo dā-
nū passus es. quia damnūz dī a temendo. s. qn
ex facultatibz aliqd demit aut ex ppria substan-
tia diminuit. ita qd damnū pateris qn i rebo tu-
is aliquid decreuit nō qn accreuit rebus tuis.
Quā interesse ē damnū emergēs vel lucrū cessās
sup eo qd dari vel fieri obmīsum ē. verbigra. i
papia dare mibi pecuniā pmissi isti tali die et nō
fecisti. hic damni et lucri rōe ē habenda. damni
quia in mora fuisti et nō soluissti die tali sicut p-
missi. nō habuit ut soluerē. quare penā incurri
z damnūz. q nō incurrissem. si mibi loco et ter-
mino pfixis soluissem. nec damnū hoc passus es
sem. **Lucri** etiā cōsideratō habenda est. quia si
mibi i loco z termino debitis soluissem. merci-
monia cōpassem et multa lucratus fuisset. **Est**
g interesse estimatō damni qd taliter euenit. vl
lucri qd cessat ex eo qd aliquid tibi nō dēt vl nō
fiet ut debet.
Interesse cōuentū ē. s. cum nō facis qd pmissi
mibi. vel cū nō fecero quod pmissi tibi. **Aliud** in-
teresse ē cōmune. s. estimatio pmissi damni vl
lucri qd euenit vel cessat. **Aliud** singulare. s. es-
timatio que euenit ex spāli casu vel vilitate. vi-
de de hoc spe. ti. de fruc. interesse.
Interdum dicit fieri. quod sit inter diem. i. de
die in diem.
Interpellari quāqz idem sonat qd interrumpi
vñ dicitur. q p lit. cōtest. interpellat. i. interrumpitur
actio. possessio vel pscriptio. **Itē** interpel-
lare idē est qd monere. vt dicēdo dies interpellat
p dno. i. monet. c. potuit. in fi. de loca. z pduc.
Interdictū olim erat quedā formata et solēnis
ceptō verborz. quibz ptoz aliquid fieri iubebat
vel phibeat. qd tūc maxime faciebat: cū de pos-
sessione vel qī possessione inter aliqz ptendebāt
vt insti. de interdic. circa pncipiū. z. ff. eo. ti. **Et**
dī interdictū qī inter duos dictū vl redditū. vt
insti. e. ti. §. exhibitoria. als. §. **Sūt** tñ. in fi. **Al-**
fm aliqz dī ab interdico. i. phibēdo. quod nō
placet: cū p interdicta nō sp. phibeat imo aliqū
aliquid fieri iubeat iudex. vt insti. e. ti. §. j. **Dis-**
ferebat aut interdictū ab actōe. quia solēnitas
actōnū erat inducta de iure civili. interdictum
aut a iure ptoz. **Vel** fm azo. quia i actōne ver-
borz solēnitas nō formabat i singuloz psonis

si erāt generaliter i oībo psonis formata solēni-
ter verba. in interdictis aut qī erāt hoies deside-
rātes ea pponi. tot eis petētibz formabant dō-
rū solēnitates vel cōceptōes. qbz ptra suos ad-
uersarios i causis suis utebant. quas interdicta
vocabāt. **De** hoc no. insti. eo. ti. i. pzin. et. ff. e. su-
per rub. **Podie** aut inter actōes z interdicta nō
la ē differētia. vt insti. eo. ti. §. si. **Est** g interdi-
ctū actio infactū ptoz. s. a ptoze inuenta. z ali-
qd nomē fortitē ab inuētoze vt saluianū. **Aliqd**
a pncipio forme verborz. vt quoz bonoz. quoz
legatoz vt possidetis. **Aliud** a materia de qua
tractat nomē accipit. vt ne quid i loco sacro fiat
De locis z itineribz publicis. vt ne qd i loco pu-
blico vel itinere publico fiat. d. loco publico fru-
endo zc. **Quā** interdictoz aliud petitorio. aliud
possessorū et aliud mixtū. de petitorio. ff. eo. ti.
l. interdictorum. §. quedam. **De** mixto. ff. de aq
quoti. z esti. l. j. §. si. **De** possessorio. insti. e. ti.
§. sequens diuisio. **Et** huius interdicti tria sunt
mēbra. quia aliud interdictū possessorūz dat p
adipiscēda possessiōe. **Aliud** p recuperanda z ter-
ciū p retinēda. **Primū** ppetit ei q nō fuit an-
ctus possessiōe. **Et** illd ē triplex. s. quoz bono-
rū. quoz legatoz. z saluianū. **Primū** ppetit be-
redi vel filio emācipato p possessione heredita-
tis a ptoze petita. **Quā** filius emācipatus de iu-
re civili nō admittebat ad hereditatē paternāz
Sz quia emācipatus ita ē filius sicut in patria
potestate erisēs: iō ptozes. i. magistratus a po-
pulo romani creati gā emendādi defectū legio-
rij. tabularū. fm equitatē. dū tñ nō tollerēt. dis-
positōez iuris civilis. statuerūt iure ptoz emā-
cipatū admittēdū ad res vniuersas z corpales
ad nō iura incorpalia. **Et** dat directū de iure p-
toz. **Stile** dō de iure civili. **Et** ē effectū huius in-
terdicti. q ex eo filiū emācipatū agē pōt ptra pos-
sessorē rerū paternāz. sic pcludēdo. **Peto** talem
pdemnari ad dandū mihi talē rē. cui heres fa-
ctus sum de iure ptoz. **Secūdū**. s. quoz lega-
toz ppetit heredi ptra legatarios. q ppria au-
ctoritate legata apprehēdūt. quoz ipse debz ēē di-
stributoz postqz falcidiā deduxit. **Quā** qz bz tres
filios z domū z vineā. domūz legat primo filio.
secūdo vineā. z terciū heredē vniuersalem insti-
tuit. q nihil repit i hereditate. **Debz** g tercius hē-
falcidiā. i. quartā pte hereditatis. **Et** sic dducta
quarta pte a domo z a vinea. ille terciū distribu-
it alijs filijs pmo z secūdo legata residua d ma-
nu sua. que ipi ppria auctoritate nō debēt appre-
hendere. **Est** ergo effectus huius interdicti. q
petat legatarios condemnari. in omnibus lega-
tis restituendis quozum ipse heres est. **Terciū**
im scilicet saluianum competit locatoz contra
inquilinum qui scilicet de portat bona sua de ho-

spiritio sibi locato. nec reducit ad pristinum statum. quia omnia obligata sunt hospiti tacite. per censuram. Secundo dicitur. si per recuperanda petit eiectione de possessione. Et hoc tripliciter. scilicet. ubi de possessione immobili ubi bonorum raptorum spoliatores mobili. Et quod ubi aut clam. contra eum qui in solo alicuius edificavit. Tercium. scilicet. per retinenda possessione interdictum possessionum. petit contra molestiam aliquam in possessione. Et est duplex. scilicet. ubi possidetis. quod petit inter duos qui eadem rem immobilem pretendunt se possidere. et ubi ubi quod gratia possessionis est inter duos super mobili. de his vide glo. iij. et. viij. i. ca. pastoralis de cau. pos. et. pprie. ubi plene. Et nota. optimam glo. et magnam i. l. si quis in tantum. l. vi. ubi ponuntur multi casus in quibus non incidit pena huius nove institutionis. Si quis. Non est de agi ubi ubi. si ex illa institutione. Interdictorum et quedam sunt publica. quedam priuata. quedam simplicia. in quibus alter est actor. et alter reus ut sunt restitutoria vel exhibitoria. Quedam duplicia in quibus per utriusque ligatoris petitio est. Nec quisque actor vel reus proprie intelligitur. sed quilibet tamen rei que actoris partem sustinet. insi. de interdic. §. tertia. et. §. duplicia. et. ff. e. ti. l. ij. ubi de b. et. l. i. l. ij. e. ti. hoc et alie divisiones interdictorum plures ponuntur que sunt de libero homine exhibendo. ne quod si at in loco sacrosancto et religioso in flumine ripaue Et in flumine publico. de cloacis publicis et. ubi infra de singulis dicitur in locis suis. Sunt autem interdicta publica. id est. in uniuerso secundum speciem. in tractatu libello et. de cau. pos. et. pprie. §. quod ubi. Alia omnia sunt interdicta priuata. quia propter utilitatem priuata inducta. et sunt in toto. xxviii. secundum speciem. ibidem §. priuata. Item interdictum generale dicitur. quando regnum. terra aut villa interdicitur. et hoc sumendo interdictum per censuram ecclesiasticam. Interdictum de aqua quotidiana. et estiuam. datur homini ius aque quotidiane vel etiam estiuam ducende ad praedium suum. cum aliquis ducere prohibetur. ut. ff. e. ti. l. i. in fine. Et quod interdictum aliquando sit prohibitorium. aliquando restitutorium ut legitur. de hoc est casus in dicta. l. i. §. j. Et est prohibitorium et retinende possessionis. Quamvis autem est restitutorium secundum speciem. ibidem. ubi alio modo. et. §. pal. ubi subditur praetor. Quotidiana autem aqua non tamen illa est quae quotidie ducitur. sed illa quae quotidie potest uti si vellet. Duo autem sunt genera aquarum quae differunt. Quotidiana quae duci solet assidue. et si aliquando ducata non est. et tamen seruitur intermissione temporis dimissa est. Sed aqua estiuam ea est quae estate uti expedit. sic dicitur vestimenta estiuam. saltus estiuam. castra estiuam. quibus interdum hyeme. plerumque tamen estate utimur. ut habetur in l. i. §. pal. i. prin. Interdictum de aqua de castello ducenda. datur habenti ius ducendi aquam de canali vel castello. quod est diminutum a canna ad irrigandum. vide speciem. ubi

supra. quod dicitur hoc interdictum haberi. et bene. ff. de aqua quotidiana. et estiuam. l. i. §. j. ait praetor. ij. De aqua dicitur ubi. et. i. ij. §. et sequitur. usque ad finem. l. ubi dicitur. hoc interdictum necessarium propositum est. Nam superiora interdicta ad eos pertinet quae a capite ducuntur. Equissimum est visum est quod quod ex castello ducit interdictum dari. id est. ex eo receptaculo quod aquam publicam suscipit. idque a principe procedit. alij nulli competit aequa gustade. ubi de ubi pulcrum tertium.

Interdictum de arboribus caedendis. datur contra eos qui habent arbores quarum folia pedent super edificia vicinorum vel agrum. ita quod eis damnum inferant. et profuerit eis quod huiusmodi arbores succidant et ligna tollant et eas de globet a terra usque ad. xv. pedes. Idem est si per radices minatur piculum. ut. l. i. §. de interdictis. et hoc interdictum prohibitorium est. Si autem arbores edibus alienis impendunt. utrum totas iubeat praetor adiri. an ubi id solum quod supra extiterit. rutilius ait a stipite excidendas. idque plerisque videtur verius. Et nisi adimet dominus arborum. labio ait permittere ei cui arbor officit. si velit succedere eam ligna que curtare. ut est tex. i. l. i. §. hoc interdictum. ff. e. ti. ubi subditur i. §. sequitur. arboris appellatio etiam vitis continetur. Non solum autem dominus edium. sed etiam qui usufructum habet competit hoc interdictum. ut ibidem Interdictum de cloacis priuatis rescipiendis. Si volens quis suam cloacam priuata vel etiam publica vel fistulas vel meatus rescipere vel purgare vel de nouo facere. ab alio prohibetur: tunc primum est ei hoc interdictum de cloacis. quod est interdictum publice deputatum. et priuatum de priuatis cloacis et prohibitorium. Etiam est aliud restitutorium. scilicet. quod datur contra iniuriam in cloacam meam vel publicam. vel quod immissum in cloacam impedit. vel quod iubeat auferri quod immissum est. ut. ff. de cloacis. l. i. §. j. et. §. deinde. et. §. cloace. l. fi. eo. ti. et. spe. ibidem. ubi porro vide supra. Cloaca.

Interdictum de aqua pluuiali arcenda. vel de aqua pluuiam. in no non est interdictum sed actio civilis. descendens ex. l. xij. tabularum. ut. ff. de aqua pluuiali arcenda. l. si usufructus. et ibi nota. super verbo legitima. ubi allegatur. l. labio. ff. de testamento liber. Et dicitur ibi tex. sed est fructuarium opus fecerit. per quod aqua pluuiam alicui nocet. erit quidem actio legitima cum domino proprietatis. an ubi etiam utilis in fructuarium actio aque pluuiam arcende sit danda quesitum est. et magis est ut detur supple dicendum. Si ergo facis aliquod opus in fundo tuo. propter quod aqua pluuialis nocere potest fundo vicini tui. datur contra te actio pluuiam arcende. per quam tuis expensis operam teneris destruere et damnum contingens emendare. Si ubi possideas opus ab alio factum. teneris patientiam prestare ut destruat. ar. l. i. et. ij. §. iij. in. fi. et. l. si tertius colonus. §. celsus scri

bit. ver. si quidem alius. ff. eo. ti. z spe. ibidē. Et dicit vulpianus i. l. j. in pñ. ff. e. aquā pluuiam dicimus que de celo cadit z que imbre exercit siue p se bec aqua celestis noceatur siue cū alia mixta sit. Et sequitur ibi statim. Hoc aut actio lo cū habet in dāno nōdū facto. ope tñ iā facto ex q̄ damniū timeē. toties locū habet. quoties maū facto ope agro aqua nocitura ē. cū quis manu fecerit quo aliter fluere q̄ natura solet. si forte mutādo cā aut maiorē fecerit aut ciciozē vel rapidozē aut debemētozem. aut si cōprimēdo redundare fecerit eam. nā si natura aqua nocz. ea actioē nō cōtinetur z in eo. l. dicitur de eo corpore qd̄ agri colendū causa aratro fit. Quintus mucius ait nō cōpetere hanc actioem.

Interdictū de fonte. est quod datur ei qui durit aquā de fonte hoc anno. nec vi nec clam nec p̄cario de alterius fonte. vt. ff. eo. ti. l. j. i. pñ. vt la cu. puteo. piscina. fossa. stagno. Hoc interdictū p̄ponitur ei qui fontanea aqua vti. p̄hibet siue baurire siue pecus ad eā. p̄pulsare. vt. l. vnica p̄ alle. in pñ. Et de istis omnibz seruitutibz dat hoc interdictū. si tñ p̄petua sit cā. vt colligit ex. §. j. dicit. l. vnice. z. §. hoc interdictū de cisterna. i. ver. tēniq̄ a p̄rario sensu. Nō aut dat scissoria actio. vt. §. hoc interdictū. vbi d̄r. q̄ d̄ cisterna nō cōpetit. Nā cisterna nō habet p̄petuaz causam nec viuā habet aquā. a q̄ apparet in his erigendū vt viuā aqua sit. Cisterne autē ymbribz cōcipiunt. Cetera vide dicta. l. vnica. ff. de fonte. vbi d̄r. i. si. l. de lacu. puteo. piscina reficiēduz purgandum. interdictū cōpetit z omnibz p̄sonis datur quibz illud de aque estiuā.

Interdictū fraudatoriz. est. quo tutoris creditor pupillo tenetur. vt si cū p̄silio fraudis p̄cipi passe cōstabit vt frau d̄rē. de h̄ interdicto habetur. ff. de solu. l. pupilli. circa pñ. Hoc interdicto tenet. q̄ fraudem p̄cipiādo emit a creditore qui nō sit soluendo. melius forte diceretur a debitorē.

Interdictū de glande legēda vel alios fructus. dat ei cuius glans vel alius fructus in fundum alienum ceciderit. vt. l. vnica. ff. eo. ti. vt singlo tercio die legere z exportare liceat. Et glandis noīe. omnes fructus cōtinētur. vt d̄r. in si. eius dem. l. vnice.

Interdictum de itinere actuq; priuato restituēdo. p̄hibitoriz ad tuendas tñmodo rusticas seruitutes. dat cōtra. p̄hibētes aliquem vti seruitute sua. vt. ff. eo. ti. l. j. §. j. z datur p̄fessoria p̄ra negantem seruitutem. vt. l. si forte. §. sciēdū. ff. si seruitus vendi. Et etiam aduersus eum q̄ alium iniuste. p̄hibet sua vti seruitute. imo etiam tunc dat p̄fessoria vt dicto. §. sciēdū. l. p̄all. vñ datur mibi quia in itinere actu vel via priuata

usus sum hoc anno. xxx. diebz. nō vi. nō clam. nō p̄cario. vt. ff. eo. ti. l. j. §. hoc interdicto. Et hoc si fuerit iure seruitutis alio sec̄. vt. ff. d̄ aqua plu. ar. l. j. i. si. Et tō a te nō debeo p̄hiberi quo minus vtar interim vel tanto tpe quoadulq; d̄ seruitute constet. Hic em̄ p̄tor quo itinere actuq; p̄uato de quo agitur hoc anno. et nec vi nec clam nec p̄cario ab aduersario usus est. quo minus ita vtatur vim fieri veto. vt. ff. eodem ti. l. j. in pñ.

Interdictum de libero homine exhibēdo p̄petit vnicuiq; de populo ad petendū in publicum hominē liberū p̄tra z aduersus eū qui libez hoiez inuitū captū dolo malo detinet in fuitute. Et p̄ponitur hoc interdictū tuende libertatis cā. vñ delictet ne hoies liberi retineant a quoq; p̄ exhibitōe faciēda vt hō. p̄ducat i publicū. Et tangēdi z vidēdi ois facultas p̄beat. z exhibē ē extra secretū habere. vt. ff. eo. ti. l. iij. §. ait p̄tor. Hoc etiā interdictū p̄petit aduersus absentē. vt. l. p̄ alle. §. j. Et a quocūq; hoc interdictū p̄poni p̄. quia cuiuslibet de p̄lo p̄petit. z cuiuslibet interest ne hoc fiat. Nemo etiā. p̄hibēdus ē libertati saueze. vt. e. l. §. hoc interdictū p̄mo. z nihilominus lex facit accusari. vt. e. ti. l. j. i. pñ. vbi textus ē quit. quē liberum dolo malo retines. exhibeas. z. ff. ad. l. famiā. de pla. l. n̄ stati. §. si. z. l. d̄ edē. l. si fratrem.

Interdictum de liberis exhibēdis seu deducēdis. datur patribz vel p̄ntibz p̄tra eos qui liberos vel nepotes i p̄rate eoz exñtes sine eozum voluntate detinet. vñ. l. j. ff. e. ti. §. ait p̄tor. Qui que ve in p̄rate lucij ticij ē. si is ea ve apud te est. dolo ve malo tuo factum ē quo minus apud te eēt. ita eum eam ve exhibeas. Hoc interdictū z illud de vroz deducenda. nō solum sunt exhibitoria h̄ etiā deductoria seu deductiua. quia p̄ ea vroz et liberi nō tñ exhibent h̄ etiā deducuntur. vt. ff. eo. ti. l. iij. §. j. Et de interdicto de vroz re postea dicitur.

Interdictum d̄ migrādo. dat inq̄lino vt ip̄e libere cū rebo suis possit de habitatiōe migrare: si tñ locatori satisfaciāt z de pensione totius t̄pis vt. ff. e. ti. l. j. §. si p̄sio. Et de damno si qd̄ in domo p̄ducta d̄derit. Sed etiam gratuito inq̄lino no dat. colono aut nō datur. vt. ff. e. l. j. §. j. sed al̄s ei iuxta ordinem iudicis subuenitur si velit nō dico migrare: h̄ colonariam p̄ t̄pus exactū derelinquere. Dicitur em̄ ibi i tex. Hoc interdictum p̄ponitur inq̄lino q̄ soluta pensione vult migrare. Nam colono non competit cui etiam extra ordinem subuenire potest. ergo infreq̄es est hoc interdictum. si tamen gratuitam quis habitationem habet. hoc interdictum vtile ei competit.

Interdictū de mortuo inferēdo hz locum. vt qd nō pbibeat mortuū inferre 7 sepelire. quo licet ei inferre et sepelire. vt. ff. eo. ti. l. j. i. pzi. vt si via pbibeat vel sepulcrū edificare vel lapides ad edificādū p fundū ducere. vt. ff. eo. l. j. §. ptoz ait 7. §. si iter mibi. §. vim hre 7. §. si.

Interdictū momētance possessionis est. q agitur d possessione retinēda sicut vti possidetis. vt. ff. vti possi. l. j. §. j. 7 vtrobi. de qbz infra dicit vlt q agit de possessione adipiscēda. vt. ff. quoz bono rū. l. j. §. j. vt ē quoz bonoz. quozū legatoz vlt q agit de possessione recupanda. vt vñ vi. ff. eo. ti. §. j. **E**t dicitur momētance possessionis. qz licet obtineat aliqz i possessione. tñ continuo elapso momēto succūbere poterit i iudicio ppetitatis. vt. l. si de momez. posses. fuerit apel. l. j. **E**t qz bec sint interdicta momētance possessionis. dic vt no. **C.** q legit. pso. hnt in iudicō stadi. l. momētance. et naturā illoz pdictozū. psequere. vt no. in. c. pastoralis de cau. pos. et ppetie. 7 insli. d interdictis p totū. put etiā supra dictū ē i prin. de interdictis. hoc aut interdicto pōt qlibet minor. 7 si impubes sit etiā sine tutore vii. vt. ff. vñ vi. l. j. §. si filius.

Interdictum ne quid in loco sacro fiat 7 sequētia oia hmoi. danē cuilibet ex iplo ad exhibēdū ne fiat. ptra quā pbibitōem si qd factum fuerit interdicto quod vi aut clam factum fuerit vlt d struere cogēt oē qd factum fuerit aut i pristinū statū reducere vlt red. lere tenetur. vt. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. ait ptoz. q in via. **H**oc aut verū ē de hoc qd ipse fecit vel fieri mādauit. als secus cēt. vt. ff. quod vi aut claz. l. alios. vbi bec interdicta locū habeant. significatio nominum ipoz denotat. vt pupillaris actio ē qua ius pupilli tuēt. vt. ff. de pupil. ac. l. j. **E**t dic vt ibi in rub. **E**t. ff. d iat. om. in. l. si qd illud. **E**t dantur etiā ad interesse. vt. ff. ne qd in lo. pub. l. j. §. j.

Interdictum ne quid fiat in loco sacro patet. **E**t qz ait ptoz. **D**e quid i loco sacro fiat. nō ad hoc ptinet qz ornamenti cā fit. s dformitatis cā vlt incōmodi ē. vt. l. j. §. qz ait. ff. eo. ti. vbi etiā. l. ij. dic i muris idemqz portis 7 alijs sacris locis aliqd facere ex quo damnū aut incōmodū irrogēt nō pmittitur.

Interdictū ne quid fiat i loco religioso p3 silt.

Interdictū ne quid fiat in loco publico vel itinere. **H**oc interdictum pbibitōriū ē. **E**t taz publicis vtilitatibz qz priuatoz p hoc pspicit. **L**oca em publica vtiqz priuatoz vsibz deseruiunt iure scripto ciuitatis. vt. l. j. §. j. ff. e. vbi seqē locū publicū labio diffinit. vt ad arcas. ad insulas. ad agros. vias publicas. itineraz publica **H**oc aut interdictum ad ea loca q sunt in fisci pūmonio nō ptinet. **I**n his em neqz facē quicqz

nec pbibere priuatus pōt. **R**es em fiscales qsi pprie et priuate pncipis sunt. **S**i quis q in his aliquid faciat. nequaqz hoc interdictū locuz hz: s in hac ptrauersia pfecti eoz iudices sunt. qz b interdictū ad ea loca ptinet q publico vsui de stinara sunt. vt. l. j. palle. §. ij. et. ij. **D**e hoc vide ibidē plura. c. l. et. c. ti.

Interdictum ne qd fiat i mari vel i flumine publico ripaue eius quo pei^o nauigare. aut i via publica quo peius eaf. hoc interdictū dat ppetuo oibus et in oēs habet pdemnatōnem i id q actoris intererat. vt. l. j. i. ff. de via publi. 7 in nere pub. reficiēdo. **E**t si qd in ea factū eē dicat vbi. l. ij. ponit qz viā publicā pps nō vtēdo amittere nō pōt. **E**t. l. fi. dī. **Q**ui viā publicā exarauerit ad munitōem ei^o solus ppetit. **I**n flumē a riuo i magnitudine ē discernēdū aut ex estimatōe circūcolētium. **I**tem fluminū quedā sunt pbennia. quedā torrens. pbennia sunt que semp flunt. torrens ē qd ex byeme fluit et si aliqñ in esta te. **E**tiam ē flumē publicū et flumē priuātū 7 ripa que oia describuntur in ter. et glo. in. l. j. ff. de flu. et ne aliqd in flumē ripaue et^o fiat qz peius nauigatur.

Interdictū ne qd fiat i flumē publico. vt aliē fluat qz priori estate fluxit. i. vt aqz fiat altior. de pssioz. rapidioz. cū incōmodo euellentū. vt. ff. ne qd in flu. pub. l. j. in pri. §. nō aut oīne.

Interdictū de noui opis nūciatōe. dat ei qz pbibeat edificare postqz satis de verit. vt. ff. e. ti. l. ptoz ait. §. hoc aut interdictū. **N**ā hoc interdictū ppetit: si i solo suo edificat. alter locū hz remissio. vt. ff. e. ti. l. nō solū. **S**ciendū. **E**t tūc nō pōt vltra edificare nisi pset eū habē ius edificādi. vt in. §. pal. **H**oc interdictū etiā dat i eum q nō satis dedit vt edificet. vt. ff. e. ti. l. d pupillo. §. si plurimū. et. §. meminisse. 7 tenet dnuciare etiā si ius edificandi hz. vt. e. l. §. j. 7. §. si is cui. **E**t si p^o edificauit. totū suis sumptibz tenet demolire. vt. ff. e. ti. l. stipulatio. §. siue aut. **E**t interdictū de no. op. nūc impator noiat edictū. l. j. ff. e. ti. vbi dic hoc edictū remediūqz opis noui nūciatōis aduersus futura opa inductū ē. nō aduersus pterita. hoc ē aduersus ea q nōdū sūt facta **N**ā si quid opis factū fuerit qd fieri nō debuit. cessat edictū de no. op. nūc. **E**t erit trāseundum ad interdictū qd vi aut clam factū erat vt restituat. **E**t bec nūciatio nō hz necessariā aditōnez ptoz. pē em qz nūciare nouū opus 7 si ptoz nō adierit. **I**tē pē fieri ptoz 7 aliē noie 7 omibz diebz. **E**tia aduers^o abentes inuitos 7 ignozātes vt bec clare ponit ter. i. l. j. p^o pti. ff. e. t. vbi sibi tur. **O**p^o nouū facē vidē. ppter qd locū hz nūciatio. **Q**ui at edificādo de nouo aut terrabēdo aliqd pstinā facē opis mutat. **E**t b interdictū nō oia

opa plectit h ea sola q solo pincta sunt. qz edi-
ficatio. vel demolitio videt op nouu pntine. q n p-
tinet ad h edictu. Si q i fundo alteri metet vel
arborē succundet. vl vineā putaret. lz op facit. qz
solu ad ea opa q i solo fiut pntinet. Nec locu hz si
qs vet edificiu sulciat. qz no op nouu facit h ve-
teri sustinēdo remediū adhibz. vt. l. j. pal. S. Op
nouu cū sequētibz. Subdit nūc vt deamus qbz ex
causis fiat hec nūciatō. 7 q plone nūciēt. 7 qbz
nūciēt. Et sic qbz locis nūciatō fiat. 7 qz sit esse.
et nūciatōis. q p ordine vide ibidem i dicta. l. j.
Interdictū de loco publico fruēdo. ē publice vti-
litatis cā ppositū. qz tuē vectigalia publica. q p-
hibet qz vi facē ei. socioue et. q p dicitur locuz pu-
blicū fruēdū. ab eo q locadi ius hūit. q min loco
publico sibi fru liceat. ex. l. locatōis vl pductōis
vt hec habēt i. l. j. S. j. 7 i pzi. ff. de lo. pub. fru.
Interdictū de pcario qd restitutoriu ē. vt. ff. e. ti.
l. ij. S. j. dat ei q pcario rogauit 7 pcario hz. imo
et si n rogauit dū tū possidet. vt. ff. e. ti. l. i. rebz. S.
j. et p totā legē. pcariu vidit rogare 7 hre: si roga-
uit p se 7 hz p suo. vl si rogauit pcurator su vel
negocior gessor. 7 ipe ratū hz. vt. ff. e. ti. l. certe.
S. j. dū tū accipiat i psonā suā ptractū. alit n. vt
ff. de acq. pos. l. possessio. S. fi. Dat et p eū q dolo
fecit. vt. ff. de acq. pos. l. si infinitū. S. j. Et illd est
reglare. q dolo desinēs possidere. p possessore ha-
beat. vt. ff. de peti. here. l. etiā. S. iē si qz dolo. et.
ff. de rei ven. l. q restitue 7 sic p possessore hētur
d re. iur. i rub. li. vj. si n sit. primus pubertati. ga-
sic tūe qlibz maior tenet de dolo 7 lata culpa. vt.
ff. cōmo. l. iij. i pzi. als sec. vt. ff. de rei ven. l. q i-
fans 7 i pupillū q rogauit pcariu sine tutoris au-
toritate. Et qd sit pcariu regre loco suo. imo dic
vt legit. ff. d pca. l. j. vbi stricte accipit fm accur.
7. l. de pscip. xxx. an. l. ij. vbi large capit.
Interdictū qd vi aut clā. dat aduersus eū q i lo-
co alteri aliqd op pstruxit vl destruxit. dū tū sit
factū i solo. ff. e. ti. l. j. S. h infidituz. Et cū si vi. i.
p violētā. aut clā. i. occulte sine notificatōe alteri
facta fecit. cū timeret ne si sciret sibi phibētur. vt
ff. e. ti. l. j. pPELLIT aut p h interdictū qd destruxit
suis sumptibz reponē i pristinu statū vl qd pstru-
xit deponē. idē si alteri mādasset ap fieri. qz ego
teneor ad op destruedū 7 ad impēsas. ff. e. ti. aut
q alit. S. hec vba. Si tū ali fecit 7 ego possideo.
tūc teneor ad patiētā pslādā vt op tollat. ff. e. l.
fi. S. ali. i pzi. Et ē h interdictū restitutoriu p qd
occursū ē calliditati eoz q vi aut clā qdā molun-
tur et destruit. Iubent em restitue ea. et parum
refert vtrū ius faciēdi habuerit aut nō. Sine em
ius habuerit siue nō. tū tenet interdicto h. ga vi
aut clā fecit. Tuē em ius suū debuit nō iniuriāz
pmittere. vt. l. j. S. j. ff. qd vi aut clā. et se. S. h in-
dictū ad ea solo opa pntinz qcūq i solo vi aut clā

fiut 7. j. vi. ciū. Quis mucē scripsit. Si p quez
qs. phibet fecerit. Et placz bec diffinitō vulpia:
no. pedio. et pōponio. vt ibidē dī. S. aristo. ait
eū vi facē q sciēs se pbitū. p vim molit. ne. p-
hiberi possit. 7 idē sentit labio ibidē. S. l. iij. S.
fi. e. ti. clā facē. Cassi scribit eū q celauit aduersa
rio. neq ei denūciavit si mō. timuit ei p roneriā
aut de hūit timē. Idē arist. putat eū qz clā facē. q
celadi animū hz ei que. pbiturū n se intellexit.
7 id extimare debet se pbitū iri.
Interdictū qz bonoz a ptoze inuētū ē. 7 dat filio
emācipato aduersus heredē vl possessore. vl p il-
lū q p herede vl possessore possidz ad vniuersa bo-
na adipiscēda nō ad singlas res. Et cū sit quod-
dā directū 7 qdā vtile. Directū dat ei q ē bono-
rū possessoz. Vtile dat ei q succedit iure civili ex
testamēto vl ab intestato. Et ē h interdictū resti-
tutoriu 7 adipiscēde possessionis. ff. q. bo. l. j. S. h
interdictū. Sūt q interdictoz qdā recupāde pos-
sessionis. qdā retinēde. 7 qdā adipiscēde. vt s. in
prin. pmissuz ē 7 hic describunt.
Interdictū qz legatorz ppetit heredi ad repeten-
dū legata q sine voluntate ei legatarius occupa-
uit. repeter itaqz heres vt deducat falcidiā. alioz
qn si ipetēt statū repetitur. exceptōe doli poterit
remoueri. Et h interdictū vulgo sic appellat. Et
ē cū adipiscēde possessionis. l. j. i pzi. ff. q. lega. Et
q n restituit i id qd in celi d3 pōnari. l. fi. S. ex h
interdicto. ff. e. ti.
Interdictū de riuis ē vtilissimū. qz riuos. specus
7 septa reficere 7 purgare. ptoz aque ducēde cā p-
mittit. dū tū n aliter aquam ducat q ptoze esta de
flurit. vt. l. j. i pzi. ff. de riuis. Et legit in. S. ij. Ri-
uus ē loc⁹ p lōgitudinē depressus q aq decurrat.
cui nomen est grecum. Spec⁹ aut ē locus in quo
despicitur. inde specula sunt dicta. Et dicit ibi
glosa. Specus est locus altus a terra edificatus
ex quo ducitur aq. ff. eo. ti. l. serui aut. S. qz qz
ponit p fossa q recipit 7 colligit aqua. Et in au-
ctoribz ponitur p loco ymbroso 7 tenebroso fm
azo. h fm hugo. dī specus esse fouea hns vndiqz
locū eminētiorē vñ possit pspici aq in fundo col-
lecta. vt. ff. de aqua plu. arcen. l. s. iter alienū. Et
capitur p subterraneo meatu. l. seruius. i prin.
7. S. j. e. ti. Septa vō q ad incile opponunt aque
deriuande cōpellende lignea vel lapidea sine de
alia qualibet materia. vt. ff. de ri. l. j. S. ait ptoz.
Et subdit ter. incile est locus depressus ad latus
fluminis ex eo dictus q incidatur.
Interdictum de superficiebus quod etiam actio
nūcupatur. proponitur duplex exemplum inter-
dicti vti pō. hētis. Tuetur itaqz ptoz euz qui
superficiem petit et defendit. veluti vti possidetis
interdicto. Et omnia que in vti possidetis inter-
dicto seruant. hic quoqz seruantur. vt habetur

in. l. j. §. pponit. ff. de supficie. vbi et i. l. ij. dñ su
perficiarias edes appellamus q̄ in cōducto solo
posite sunt quaruz p̄prietatē 7 civili et naturali
iuri eius ē. cuius et solum.

Interdictum saluianū p̄petit dñō fundi aduez
sus colonū i sua domo habitantē 7 ei⁹ heredes
de rebus coloni tacite pignozatis p̄ mercedibz.
quas colonus infundum intulit. vt. l. j. ff. eo. ti.
vbi ter. inquit. **S**i colonus ancillā in fundū pi
gnozis nomie indurerit. et ea vēdiderit. q̄ apud
emptorē ex ea natū ē eius ap̄rehēdi gr̄a vtile in
terdictū reddi oꝝ. nā vtile dat̄ ei p̄tra extraneuz
possessorē p̄ adipiscēda possessione que tacite lo
catorū sunt obligata. **D**ifferūt aut̄ interdictum
saluianū et actio seruiana. quia intentās actō
nē seruianā ad rē sibi obligatā restituendaz. oꝝ
p̄bare h̄mōi rem in bonis coioni fuisse eo tpe q̄
res fuit illata. **S**z b̄ n̄ est necessariū i interdictō
saluiano. imo sufficit p̄bare talē rem fuisse illa
tā. ita dicit glo. in. §. Item seruiana insti. de ac
ci. q̄ in seruiana oꝝ. q̄ creditor p̄bet de rebo fu
isse dñi tpe obligatōis. b̄ in saluiano sufficit qd̄
p̄bet eū possidisse. **N**az omnia ibi imposta ab
ip̄o colono tacite sunt domino fundi obligata.
Interdictū d̄ sepulcro edificando locū h̄z vt q̄
nō p̄hibeat̄ edificare sepulchruz quo licet moꝝ
tuū inferre.

Interdictum de tabulis exhibendis dat̄ omibz
quibz aliquid est ascriptū i tabulis. vel pure vt
in diē. vel sub p̄ditōe. siue sint heredes siue lega
tarij siue cōmissarij. **E**t p̄inet hoc interdictum
nō tm̄ ad testamēti tabulas: verū etiaz ad oīa q̄
ad causam testamēti p̄tinēt. s. codicillos. vt. l. j.
§. hoc interdictum. ff. de tā. exhi.

Interdictum de ripa inuenienda merito p̄posi
tum fuit. **N**ā ripas fluminū publicoz reficere.
et munire vtilissimū ē. ne ob id omilluz naviga
tio deterior fiat. in. l. vnica. §. j. ff. de ripa muni
enda. **E**t seq. in. §. ij. **E**t hoc interdicto expressū
ē. vt damni infecti i annos. x. viri boni arbitra
tur vel caueat̄ vel satisfacet. dabit̄ aut̄ satis vicin
is. **E**t in. fi. di. ter. **M**ud notandū ē q̄ ripe. lac
cus. fosse. stagni muniendi. nihil p̄toꝝ caueret: b̄
idē erit obsequādū quod i ripa flumis muniēda.

Interdictum vt in flumine publico navigare
liceat. ē quo p̄spicit̄ ne quis in flumine publico
navigare nauim. ratē vel agere vel in ripa ones
rare. p̄hibeat̄. **S**ed vt p̄ lacum. fossaz. stagnū
publicum navigare liceat. vt. l. vnica. §. j. et in
prin. ff. e. ti. vbi subdit vulpian⁹. **L**acus est qui
p̄petuam habet aquam. **S**tagnū ē qd̄ t̄pales cō
tinet aquam ibidem stagnantem. que quidē aq̄
plerūqz h̄yeme colligit̄. **F**ossa ē receptaculū aq̄
manufactū. **P**ossunt autē hec eē publica et non
publica. **P**lane qui lacum vel stagnuz cōdurit.

si piscari. p̄hibeat̄ vtile interdictum cōpetere
Sabinus p̄sensit et labio. §. si a municipibz con
ductum habet. equissimū erit ob vectigalis fa
uorē eum tueri. vt. l. vnica. p̄alle. ff. vt in flu. pu
bli. nau. licet.

Interdictuz vnde vi. locum habet cū quis pos
sionē soli p̄ vim amisit. **E**t datur directe p̄tra
deictorē illi qui vi de possessione alicuius rei i
mobilis deictus est sine oī cā. vt restituat̄ pos
sessio. de qua deictus est et omnia ablata. imo
dato q̄ ibidē eēt aliqua que penes violentum
fuerint mortua. vt̄ alique res que casu fortuito
p̄ierūt. nō p̄pter hoc liberabitur b̄ in totū cōdē
nabitur ad eaz estimatōem. quia nec mortalis
nec fortuitus casus liberat deictorē. **D**icit ei. l.
j. §. vñ vi. recte possidēti ad defendendā posses
sionē quā sine vicio supple. maximo tenebat. in
culpate tutele moderatōe illatā vim p̄pulsare h̄z
7 ibi no. et. ff. d̄ vi 7 vi ar. l. j. §. vim vi. quid sit
vim vi repellere. **E**odē. ti. l. ij. §. armis deictū.
dicit q̄ arma sūt oīa tela. fustes. lapides. gladij
basse. framee 7 rūphee. **E**t ē hoc interdictuz an
nale. quia post annū nō tenetur nisi quātū p̄ue
nit ad eum. ex cōstitutōe aut̄ grauius tenetur
qui mihi fecisse deieget̄ vbi dolus p̄hibetur p̄bē
niter et ignorātia excusatur.

Interdictum de vi 7 vi armata cum interdicto
vnde vi. dat̄ et p̄ponit̄ ei qui deictus est. **F**uit ei
equissimū vi deiecto subueniri. §. ad recuperandū
possessionē. hoc interdictū inuentuz ē. **N**e quid
em̄ p̄ vim admittat̄. legibz p̄spicit̄ publicozum
7 priuatoꝝ necnō p̄stitutōibus p̄cipium. vt. l.
j. ff. eo. ti. §. hoc interdictū. e. ti. §. se. vbi dicit̄.
hoc interdictum n̄ ad omnē vim p̄tinēt. verum
ad eos tm̄ q̄ vi de possessionibz deiciuntur. **E**t ad
solam atrocem vim 7 ad eos q̄ de solo deiciunt̄
vel de re solo coherēte vel de edificio. etiā si a su
p̄ficiaria insula q̄ deiectus fuerit apparet hoc
interdictū locū habere. **S**z ad res mobiles nō
p̄tinēt vbi furti vel vi. bo. rap. actio cōpetit. ce
tera vide in. l. p̄alle.

Interdictum vti possidetis locū h̄z i rebo imo
bilibz. s. si de fūdi vt̄ ediū possessionē p̄tēdit̄. insti.
eo. ti. §. b̄ interdictū. **N**ā ibidē i. §. retinēde dñ.
Et qz lōge p̄modi⁹ ē potū possidē q̄ petē. iō ple
rūqz et fere sp̄ ingēs exiit̄ p̄ctio de ip̄a posses
sione. **H**abz etiā locū i incorpaliū vt̄ i q̄ posses
sione et dat̄ possidēti civiliter 7 naturaliter. **D**el
etiā q̄ possidēti gr̄a retinēde possessionis 7 p̄o
nit̄ quēs inter litigatoꝝ p̄ctio ē vtrū possideat̄
ga alterū magis se possidē affirmat. **E**t aut̄ b̄
nomē vti possidetis p̄prie ad immobilia accomo
datū. qz solū illa dicit̄ p̄prie possidere. eo q̄ eis
quis p̄dibus insistat. inde em̄ appellata ē pos
sessio vt. l. j. ff. de acqui. pos.

Interdictū vtrubi. idēz est cū interdicto vti possidetis. nisi q̄ in h̄ differūt. q̄ illud locū h̄z cum q̄. ē de retinēda possessiōe rez mobilū. ff. vtrubi. l. vnica. §. h̄ interdictū. **E**t vti possidetis locū h̄z cū. q̄. ē d̄ retinēda possessiōe rez imobliū. vt s̄. dictū ē. **E**t p̄p̄it̄ fm̄ azo. 7 accur. i. glo. j. l. p̄ alle. ex vtz 7 vbi. **E**t ponit̄ vbi p̄ apud 7 vtz p̄ que. q̄z dicat pretor apud quem res est mobilis nec vi nec clam nec p̄cario ab aduersario tēp̄oc litis morte ei vtz fieri veto. quo min⁹ eū inducat̄. rite em̄ h̄ nomē vtrubi ē ad mobilia introductū vt attributū. **P**az mobilia p̄p̄ie dicūt apd̄ vel penes nos esse. vñ accur. glo. vbi. s̄. q̄rit̄ q̄re diuersa noīa danē bis interdictis. **E**t r̄ndet̄ qz imobilia dicūt p̄p̄ie possideri. **P**am possessiō dicūt q̄i pedū positiō. ergo merito dat̄ eis vti possidetis. qd̄ ad mobilia aptari nō p̄t. nisi bodie qñ abulsiue mobilia dicūt possideri. **E**t fm̄ alios dicūt interdictū vtrubi. p̄pter verba solennia olim i h̄ iudicio vel edicto reddita s̄z vtrubi. j. vtrū ibi vel ibi fuerit possessiō vel alibi. **E**t p̄les solennitates circa h̄ que bodie nō sunt in vsu s̄vere. **E**t h̄ interdicto p̄tor̄ iuber̄ induci eū in possessiōe q̄ ex duobz potior fuit et p̄ maiore p̄rez āni possedēt fm̄ accur. in glo. j. l. p̄ alle. ff. eo. ti. **I**nterdictū de v̄rore deducēda marito. dat̄ marito aduersus eum qui dolo eam obtinet sine voluntate mariti. licet ipsa volēte. ff. eo. ti. l. j. **A**lia interdicta patēt et erponūt̄ suis v̄bis inclusis. **I**nterdictū et cessatio quomō differāt pater. ga p̄ interdicta p̄hibēt administratio sacramentorum paucis exceptis. qd̄ tñ nō sit p̄ cessatiōez in qua solū cessat a diuinoz solennitate. **I**nterpretatiō est multipl̄ vt. c. j. de postula. p̄ la. no. **E**t quō interpretatiō fieri debet in obscuris habēt de sponsa. **E**t litteris. j. et. ff. de pac. l. veteribz. **E**t vide glo. bonā in regula cōtra eū 7c. de re. iure. li. vi. **Q**ue declarat si obscuritas apponitur in vltimis voluntatibz. in cōuentiōibus factis in iudicio. in p̄fessionibz. in tractatibus pactis vel sententijs sub distinguēdo singla **I**tem interpretatiō iuris. progatur ratione fauoris. vt si cui indultū sit retinē bñficiā vacantia in sua ecclesia et fructus eoz p̄cipere. extēditur nomē bñficij p̄ interpretatiōez ad p̄bendas 7 bñficiā maiora. ca. tua nobis. de verbo. signifi. **S**ilr si q̄s legat vna interpretamur 7 vasa v̄azia legata. ff. de vi. tri. et ole. lega. l. si cui. §. si vinuz **L**. s̄ penū. lega. §. vlti. l. q̄ penū. et lege nāqz **E**t glo legatis auaritia debēt. ff. de le. iij. le. auaribz **I**tem ratione generalitatis cuz quis obligat bona sua. futura bona intelligit̄ obligare. **E**t que res pigno. obli. pos. l. vlti. **I**tem aliquando aratur iuris interpretatiō vt in p̄curatiōe erigenda ne subiecti ḡuent. vt in ca. quanto de censl. **I**te

vt actionis et auaritie no. vtef. de censl. ex pte. **I**tem odij ratione. vt cū decime laico p̄cedentur in feudū. ca. cū i apostolica de his que fi. a pla. sine p̄sen. capi. **I**nterlocutoria sentētia **Re. j. Sententia. Sed** vtz sentētia interlocutoria t̄nseat in rem iudicatā. vide ca. cū cessante. de appel. 7 sufficiat eā esse scriptā in actis. licz non ferat̄ in scriptis. vt est glo. in v̄. interlocutiōes. c. qm̄ p̄. de p̄ba. **E**t breuiter ē om̄ne verbū iudicis faciēs ad causam 7c. vt no. in. c. cū olim de testi. **E**t in autē. d̄ litigio. §. ad excludēdas. coll. vij. **E**t. l. j. ff. de re iudi. **I**ntestatus dicūt q̄ omnino nō fecit testamētum vel si fecit et nō rite 7 postea rupit ex certis causis. vel si ex isto testamēto nemo sit heres. insti. de here. q̄ ab intesta. de ferunt̄ in prin. **I**ntestatio ē alicui⁹ in suam dignitatē v̄l suuz thronū introductio vel inuestitura. **I**nuestitura ē alicui⁹ in suū ius introductiō. **E**t est p̄p̄ie possessiō. h̄ abulsiue dicūt inuestitura. qñ dñs hastā v̄l aliqd̄ corporeū p̄bet vasallo dicens se p̄ h̄ facere inuestiturā. vt in. l. seu. in. ti. qd̄ sit inuestitura. olim aut̄ dicebat̄ de puisione qua impator p̄ vrbem romanā inuestiuit archiep̄os 7 ep̄os p̄ anulū et baculū. re. s̄. instituire. **I**n incertas regiones s̄udū diuidi. ē in p̄es in determinatas diuidi. **I**nuolari. i. furari a vola dicūt qd̄ manū significat. vñ. **I**n modio rendi vir ē vola plena sciendi. i. in modio opiniōis vir ē plena man⁹ sciētie. **I**nualescē. i. valde valere et crescē 7 abundare. **I**nuentariū dicūt libellus qd̄ in quo om̄ia bona hereditaria q̄ apud aliquē inueniūt̄ p̄scribuntur. **E**t oia in illo libello cōtinēt̄. vt sciat̄ quātū eo tpe vel die q̄ scribebat̄ in bonis suis p̄tinebatur. **E**t tutum est heredi q̄ faciat. quia si fecerit vltra vires hereditatis nō potest onerari. **S**i n̄ fecerit: om̄ibz legatarij legata restituere oportet **E**t cogēt̄ etiam si excedat vires 7 facultates hereditatis. **E**t iā potest fieri in alijs factis nequz in rebz hereditarijs. **E**t etiaz inuentariū qd̄dā genus instrumentorū. **E**t licet p̄ testes possit p̄bari cōtrarium eius qd̄ in instrumento publico continetur. scilicet quādo testes improbat̄es ipsū in binario numero excedunt numez testū cum tabellione subscriptorum. tabellione p̄ duobus computato. debet em̄ in tot excedere: q̄t p̄ se facerent plenam probationem s̄z in duobus ca. cū Jo. de si. instru. **I**n inuentarium nō improbatur per testes propter nimia eius solennitatem. **L**. de ar. tute. l. vltima. et goff. de proba. §. sed queritur cum sequen. no. in. l. si. **L**. vn̄ de legitimi. de herede qui non facit inuentarium. **H**ec v̄t nota q̄ inuentarium est scripta quā heres inchoare debet infra tres dies post mortē testa-

K.

toz. vel postq̄ scit se institutū hēdē. 7 ibi scribē
oēs res defuncti s̄ testibz. eāqz p̄sicē ifra. xl. dief
vl̄ ifra anū si res sint rēote 7 tē n̄ tenebit̄ credito
ribus vl̄tra illud qd̄ inuētū fuerit in hereditate.
Si aut̄ nō fecerit inuentariū teneē in solidum.

Nota neutri generis. xv. di. ca. vi. vbi scri
pta beati Augusti. et alioz sc̄oz patruz̄ in hēc
teneri vsqz ad vnum iota.

Iregularitas ē nota siue impedimētū canoni
cum ex facto siue de facto pueniēs. q̄ qz ecclesi
asticos ordies p̄moueri et iam p̄mot̄ in eis mi
nistrare. phibetur. 7 de q̄dari siue deponi q̄nqz
meretur. **Q**el sic. ē abilitas quedā canonica p̄
quā qz efficiē inabilis ad ordies suscipiēdū. **E**t
dicitur ab in. i. nō mutādo. n. i. r. 7 regula. qz n̄
p̄t̄ erigē reglas ab ap̄lis 7 alijs sūmis p̄tificibz
Progare. i. inferre. vnde dicitur crimē vel dānū
irrogat infamiam vel mortē. i. infert.

Pronya ē cū qz minora de se dicit q̄ sint. **E**t nā
est cū qd̄ p̄ derisionē. i. p̄ trāziuz dicit. 7 sic ē fi
gura de q̄ 7 multis alijs vide glosam bonam. c.
forus. de verbo. signi.

Pripere. i. latenter inualescere.

Prenarche dicitur q̄ discipline publice et corri
gendis moribz p̄ficiūt. vt milites q̄ vadūt p̄gre
re latrones. **E**t dicit q̄si arcetes. **N**am vel ga
ire sumēde in cubitores publice 7 pacis. 7 q̄ eti
am gerūt monarchiā fm̄ qd̄ accipit. **L.** de ire
narch. li. r.

Ep̄sa de b̄ relatio vide io. an. in q̄stione posi
ta sup̄ regula cōtra eū 7c. in sc̄do art. de re. iur̄.
li. vi. itaqz no. **30.** cal. in cōmento de re. post
cessionem de proba.

Iter ē ius eundi vel ambulandi hominis. siue
homo eat solus siue vebat̄ sella vel scita. vel i. eq̄
vl̄ in q̄uis aiali. **S**eorsuz vero nō p̄t̄ iunētū se
cum agere vl̄ vehiculū ducē q̄ iter tū hz. **Q**nqz
tū iter dicit̄ vulgarit̄ ip̄m solū. p̄ qd̄ iter vl̄ tra
mites vel calles transeūt. ita q̄ q̄ actū hz. 7 iter
.i. p̄moditatē iteris. et nō ecōuerso. vide. **J.** de
via. 7 insti. de serui. in prin.

Iterato qd̄ importat no. archi. xj. q. iij. c. n̄ vero.
Iter no. bern. in. c. sua nobis. de appel. in glo.

Item hec dictio ex suo significato siḡt̄ adiectio
nem coniūctionē seu p̄tinationē. de q̄ **H**arto.
ff. de pub. 7 vectiga. lege prima i principio. **E**t
etiā repetitiua seu repetitionis significatiua re
petit̄ autem illa q̄rū repetitionē significare p̄clu
dit quodlibet mediuz probabile. vbi gratia. te
stator dicit̄ lego ticio fundum seyannuz sub p̄ditio
ne. **I**tem fundū seyannuz heres meus damnas
esto. intelligitur sub eadē p̄ditioē. vt. l. in repetē
dis. ff. de le. iij. **E**t sumitur significatū ex dictio
ne item 7 ex oratione sequēte q̄ ē declaratiua p̄

cedentis. **E**t idem dic̄ in die vel in alia qualita
te. posita in oratione p̄cedenti. qz repetitur et
in sequenti. **I**tem ibi testator dicit̄ lego ticio fun
dum seyannū sub conditioē de p̄ ex interuallo di
cit̄. **I**tem fundum seyannū ticio lego. hoc casu va
let legatū. 7 videtur p̄imum reuocatū nec vide
tur repetitio p̄ditiois. vt. l. nō ad ea. **I**bi cū dicit̄
si prius sub p̄ditioē. ff. de p̄di. et demon. **Q**uia
hec disputatio d̄z addē 7 operari. quod n̄ fieret
si p̄ditio repeteretur. iteo testator videtur a p̄di
tioē recessisse 7 pure legare voluisse. **I**tem ibi tes
tator pluribus legatis factis filium heredez in
stituit. et adiecit. q̄ si ipse filius absqz liberis de
cesserit reliquo ticio centū. itē relinquo ticio do
num. item reliquo sempronio fūdum. predicta
p̄ditio si dece sserit. intelligitur repetita i duo
bus sequētibz legatis. 7 sic obtinet̄ i tribus p̄
dictis legatis. quia sumitur significatū ex lega
tis pure p̄ factis et ex significato p̄ditiois. **I**ta
ex p̄ditioē significatur. q̄ testator nō vult plus
grauare filium si nupserit. sed vult grauare i se
quētibz sub illa p̄ditioē si decesserit. facit̄ lex
si ita scriptum. ff. de li. et postu.

Itrinerarche dicitur itineris custodes a verbo
eo is. et archos grece. i. princeps latine hoc no
mē trabētes. quia ad prouiciarum tutelam per
singula loca pacis et quietis faciūt stare custo
diam. vt in. l. j. **L.** de custo. reorum.

Iudei dicitur. qui mosaycā legem ad litte
ram imitātes tenēt circumcidēdo et alia legalia
faciēdo. **E**t dicitur a nomine dignioris tribus
sez iude. q̄ inter alias tribus bellicosior erat. **E**t
in bellis primam aciem et regni vl̄ legis priu
legium obtinebat. cum quibus christiani n̄ debēt
māducare. nec bibere. nec balneari. aut medici
nā eorum percipere. xxij. q. j. nullus s. et. c. se. et
dicit bar. brix. cum eis loquimur. **R**atio. quia
maior familiaritas ē i cibis q̄ i colloquio et fa
cilius qz decipitur inter epulas. xxij. q. iij. vni
quisqz. **B**at̄ em̄ nobis eadem retributionem quā
dat mus i pera. serpens in gremio. ignis i sinu. c.
et si iude. de iude. 7 sara. **I**tē iude n̄ p̄t̄ esse do
ctor neqz tabellio. l. fi. **L.** de iude. l. generalit̄. **S.**
eos q̄ iudaicā. ff. de decurio. l. iij. di. nulla. **S**ed
qd̄ de eo q̄ fact̄ est xp̄ianus. videtur admittēdus
quia cessante causa 7c. **L**ud. de roma. in singla
ribz suis dicit̄ cōtrarium. **N**ā ter. ē fm̄ verū in
tellectū glo. in. c. p̄stituit. xviij. q. iij. licet sint ne
ophiti id est nouiter facti christiani. prohibētur
ab officijs ecclesiasticis. ergo 7 a tēporalibus.
sed non sequitur. quia alia est ratio in vno q̄ in
alio. **S**ed dices quare iudei puniuntur cum
christus omnino passurus erat. **S**olutio in. c.
relegentes. xxij. questione. v. quia non fecerunt
ad finem boni. sed cause vindicte 7 inuidie.

Judex dicitur quasi ius dicens pro suo iure quod in iure disceptet. Iure autem disceptare est iuste iudicare. Non est ergo iudex scilicet bonus, si non est in eo iusticia, ut in c. forus. §. in omni negotio de ver. sig. et iudex est qui ex iurisdictione propria aut sibi delegata et commissa ius habet super causas litigantium vel litigatorum agnoscendi. et qui ex propria iurisdictione illud habet dicitur iudex ordinarius. sed qui ex delegata dicitur delegatus et extraordinarius.

Judex ordinarius est ille qui habet potestatem iudicandi a se iure suo habito quod est talis. ut episcopus, balius, presbiter, pincernus et consimiles.

Judex delegatus est ille qui habet potestatem de causa aliqua cognoscendi ab aliquo sibi commissam, qui etiam dicitur iudex extraordinarius.

Judex potest dicitur, qui cause iurisdictiones habet cum exercitio dato quod per exceptionem possit elidit, siue exceptio contingat personam vel quod suspectus, siue iurisdictiones vel quod rescriptum surreptitium, ut est glo. in cle. cum lite pen.

Judex incompetentis est, in quem licet transferatur, vel qui ipse nullam iurisdictionem habebat vel qui interuenit error in adducendo vel adducendo ipsum vel qui vi compulsum suum in eum consentire.

Judex promissarius Re. s. arbitri.

Judices pedaneus dicuntur illi qui officium est de minutis causis et infimis cognoscere, et inutilibus vel vilibus, licet sint ordinarii. Et dicuntur a pedibus quod est extrema pars corporis. Maiores vero causas debet et tenet maioribus referre cum ipsi per se non possunt terminare. l. de pedaneis iudi. l. ij.

Judices cartularij erant olim qui ab impatore privilegiati erant, ut qui vellent coram eis litigare possent, sed ipsi non poterant cogere aliquem ad litigandum coram eis. Et dicuntur etiam hodie iudices ordinarii creati a comite palatino, qui non habent administrationes nisi bene ut no. l. j. ff. de iudi. et l. si. l. ubi et apud quos resti. agen. sit.

Judices domestici Re. s. domestici et assessores. **Judicem** delegare est vice sua alium de causa agnoscere constituere. Et nota, quod iudex debet esse bonus et gravis: ideo quod sicut mulier impugnata est gravis et tarda in eundo, sic iudex tardus passus ire debet morigerate et non currere ut ribaldus. Etiam iudex debet esse bonus, id est quod debet iudicare gratis. Non enim licet vendere iustum iudicium etiam seculari. Potest tamen si indiget expensas moderatas petere et recipere, de vi. et ho. cle. Cum ab omni. et. xiii. q. v. non sane. Non ideo debet iudex vendere iustum iudicium, et testes vel testimonium: quod vendit advocatus iustum prociuum et inrisperitus verum consilium. Et subdit ratio ibi. Illi enim in eum etiam quod preter ad examinem adhibent, isti ex una parte consilium. Remo tamen de suis cogit facere beneficium xj. q. iij. non liceat. et. x. q. ij. p. carie. Et sic iudex

potest operas suas locare et in dandis consiliis que sine labore plegendo libros allegaciones quodam fieri non possunt aliquid recipere potest, ut modica emolumenta que inter lucra non computantur, ut l. solet. §. vlti. ff. de offi. p. co. Rec illa debent emolumenta in anno centum aureos excedere. l. e. in fi. ff. ad. l. iul. repetitum. et h. maxie de iudice delegato. Sed iudex ordinarius non potest petere expensas, cum sint ei certum redditus constituti. xxiij. q. j. militare. Et iudex in causis decidendis debet sequi communem opinionem non singularem alicuius doctoris. l. q. solidum. §. etiam ff. de le. ij. ubi si sequitur communem opinionem, etiam si male iudicaverit, excusabitur in iudicatu. in l. i. §. obli. q. ex q. delict. in prin. Etiam iurisperitus ex vobis sententiam rusticorum argumta. l. si chor. §. j. ff. de le. j. **Judicium**. Hec dictio multiplex significat. Primo modo idem est quod casus fortuitus, ut dicitur h. de meo iudicio venit. Secundo est discretio ut dicitur de in pueris non est iudicium, facit inst. q. non est promissio, face. test. §. preterea. Tercio est actio ut cum dicitur iudicium familie hereticunde. ff. de iudi. l. in familie. Quarto est ultima voluntas testatoris. Quinto est iudicium vel sententia iudicis. l. j. ff. de re iudi. Sexto ponitur per examinationem vel deliberationem. Septimo per autoritatem. l. xij. di. ca. ij. Octavo quod per penam. l. dif. ca. expurgabat. Nono capit per instantiam vel ordinationem cause discutende in iure coram iudice, sic sumit in ti. de iudi. 7. in. l. p. peras. du. §. j. l. de iudi. 7. ff. eo. ti. l. p. ponebat. Et in hac significacione diffinitur sic. Iudicium est actio legitimum trium personarum scilicet iudicis actoris et rei super eadem questione, aut super eodem iudicio tractatum, de s. signi. for. in glo. Et dicitur iudicium quod iurisdictionem ibidem. Et fm goff. describitur sic arbitrium. Exceptis his primo, quod iudicium est de civili et criminali, sed arbitrium de civili tantum. Secundo quod iudicium necessarium, arbitrium vero voluntarie subdit, et primo in questione vocabatur. Quod fm cardia. Iudicium est inuestigatio quam fm iuris ordinem facit iudex per varios modos ad veritates elicendas, et elicita custodiendamas, ut. xij. q. v. iudicantem oportet. Et quod dicitur actus trium personarum intelligitur vere vel ficte seu representatiue, quod in notorijs fama reputat actioem et fingit accusator. Item fm goff. iudicium finitur quatuor modis. Primo tempore ut cause criminales biennio. l. vt. j. cer. te. cau. cri. termi. per totum. Cetero triennio. l. de iudi. l. properandum. Secundo sententia quia iudicium finem accipit ex re iudicata. c. iudicium. de re iudi. Tercio perhibitione. Et quarto statim mutatione, quod iudicium soluit veritate eo qui iudicare iussit vel eo qui maius imperium in eadem iurisdictione habet, vel si ipse iudex eiusdem imperij esse ceperit cuius est qui iudicare iussit. ff. eodem titu. l. iudicium vide goff. de offi. ordi. §. finitur. et hic in summa

de iudi. **I**tem diffinitur. **E**st discussio cause corā iudice p̄all. ca. forus. **I**bi dum discutit iudiciū **E**t nota q̄ pprie ante litis p̄test. nō ē iudiciū. q̄ nulla cause discussio. l. j. l. co. ti. **E**t h̄ respectu cause nō aūt respectu alioꝝ actū iudicialiū vt sunt examinatio partiū 7 cōfessio 7c. q̄ bñ fiunt ante litis p̄test. ymmo q̄nq̄ iudiciū capit p̄ eo q̄ petet seu p̄cedit sētentiā. vt. in. c. i. iudicijs. d̄ re. iur. li. vj. **E**t nō debet claudicare iudiciū. **E**t q̄li ter h̄ cōtingat. vide ca. cū inter. de excep.

Judiciū p̄radictoriū dicitur. si dicere hoc eē cōsuetudinē 7 tu aduersari⁹ meus dices nō esse cōsuetudinē. vt in. c. abbate. in glo. fi. de d̄. sig. **E**t iudicio maioris standū ē generaliter. nisi in casu in glo. sup̄ v̄bo p̄les. c. pastoralis. de rescip. **J**udicia capitalia sunt glo caput eximī a ciuitate morte vel exilio. de his vide insti. de pub. iudi. in. §. publicoz.

Judicia publica sunt de publicis causis. **E**t dicunt q̄si publica. q̄ cuilibz de p̄lo cōmissa est executio vt p̄tra crimē lese maiestatis in q̄ omēs de populo possunt accusare. **P**rius iudiciū publicū dicit esse iudiciū qd̄ interdicit a crimine. de hoc insti. de publi. iudi. in prin.

Judicia p̄nata sunt. q̄ ciuiliē tractant sine intētantur. **I**te de multiplici iudicio scz autoritatis ministerij approbatiōis 7c. no. archi. l. v. di. p̄cepta. 7 glo. sup̄ regula in iudicijs de re. iur. li. vj. et tangit aliq̄litē archi. ij. q. j. sicut. et fm̄ antbo. de bu. diuidit̄ triplr̄. **P**rimo ratōe materie

Secdo ratōe forme. **T**ercio ratōe quātitatis. vñ de ratione materie duplex ē iudiciū. aut tempale aut sp̄iale. vel aut ciuile aut criminale. **U**nde semp̄ dicit̄ iudiciū criminale qñ sunt tēdit ad eomodū reipublice vt fisci 7c. siue pena sit corpāl siue pecuniaria. **S**ed dicit̄ ciuile dū finis tendit ad comodū p̄tis glo. notabil in. l. p̄tor in prin. ff. de sepul. viola. 7 fuit opinio innocē. m. c. qualiter et quando. ij. de accu. **E**t doct. in. c. j. de iudi. **S**ecūdo ratōe forme itez duplex ē iudiciū scz ordinariū et ēordinariū. **T**ercio rōe quātitatis duplex ē. scz vniuersale 7 generale q̄ etiā differūt. de h̄ plene in. c. ij. de libel. obla. **I**te iudiciū triplex repit̄. primū inē sanguinē. scd̄z inē leprā. terciū inē cāz. vt in. c. p̄ venerabile qui fi. sunt legit. **E**t iudiciū hūanū q̄tuor p̄uertē solēt scz fauoz. odiū. p̄miū. timor. vt. ca. j. de re. iudi. li. vj. 7. xj. q. ij. ca. q̄tuor.

Juramentū ē affirmatiō v̄ negatiō sacre rei asserzione vel attestatiōe firmata. fm̄ goff. vel adhibita religiōe fm̄ placen. **J**uramentū asserzioniū est cū iurat̄ de p̄nti v̄ de p̄terito sic esse vel nō esse. fuisse vel nō fuisse. **S**ed iuramentū p̄missoriū est qñ iurat̄ de futuro aliqd̄ datuz vel facturū. **Q**uāq̄ etiā iuratur p̄ execrationē. vt si h̄ nō fecero h̄ accidit mibi vel filijs meis aut b̄mōi. **I**do

nit̄ h̄ triplex iuramentum. scz p̄missoriū asserzioniū et confirmatoriū fm̄ hosti. in summa de iureiur. 7 bar. in. l. **S**i quis pro eo. ff. de fideiuf. et. xij. q. ij. p̄ to. **E**t b̄c. li. ij. sententiā. d̄. xij. **D**e p̄mo in. ca. debitores. c. q̄ntauall et. c. veniēs de iureiur. **D**e secdo in. c. fi. e. ti. **D**e tercio in. c. cū cōtigat. eo. ti. **E**t iuramentū vergit sex modis in peiore exitū. vt no. archi. xij. q. ij. si aliq̄. **E**t debet iuramentū h̄c tres comites scz veritatē. iudiciū. et iusticiā. c. et si xpc. d̄ iur. iur. **E**t. c. aīaduētedū. xij. q. ij. **E**t hieremie. iij vbi dicit̄. **E**t iurabūt in veritate. iusticia. et iudicio. **E**t iuramentū nō erēdit̄ ad illicitū mandatum. c. q̄ntauallis. et. c. veniēs codē ti. immo p̄stans et recipiēs iuramentū cōtra canones punitur. vt no. in glo. ver. pena. c. grauis d̄ c̄si. als iuramentū ē seruandum nisi fiat in d̄spendium anime. v̄ p̄ sup̄iorem absoluat. c. si vero. co. ti. **J**uramentum calūnie est. cū q̄s iurat se bona fi de et nō aīo calūniādī agē vel respondē nec egil̄ se vel respōd̄isse. vñ. **I**llud iurec̄ q̄ sibi lis iusta videtur. **E**t si q̄rit̄ v̄z nō inficiet̄. **N**il p̄mitte nec falsa p̄batio det̄. **E**t lis tarde dilatio nulla petet̄. c. j. de iura. calū. in glo. iij.

Iusiurandum qd̄ p̄petēt̄ posset dici factū iuramentum vel factū iuratū. eo q̄ sup̄ facto iuratur vel iusiurandū eo qd̄ sup̄ iure qd̄ iurati cōpetit iuratur. **Q**uis iurādū placuit. tamē vt factū dicat̄ ius q̄ sup̄ facto iuris iurat̄. dicit̄ iurādū. q̄ illud debet esse iuramentū qd̄ antea fuerat iurandū flatiōe facta non ad id qd̄ fit h̄ ad id qd̄ fieri cōuenit. l. ius autē. ff. de iusti. et iure. **U**el vt dicit̄ azo. forte ius pōnit̄ p̄ religione q̄ diceret̄ iusiurandū. i. religio firmāda. vñ iusiurādū idēz ē q̄ iuramentū factū. **E**t dicit̄ q̄nq̄ cōuentionale q̄nq̄ iudiciale et necessariū. **C**ōuentionale ē qñ a te peto aliqd̄ et tu negas. tamē defers iuramentū vt iurē. si in h̄ casu iuro. vocat̄ iusiurādum cōuentionale et volūtariū. q̄ extra iudiciū ex cōuentiōe 7 volūtate partiū absq̄ aliq̄ coactiōe iudicis p̄stat̄. **I**usiurandū iudiciale et necessariū est. cū in casu p̄missio inro. qd̄ mibi debet qd̄ peto. scz iudice in iudicio mibi p̄ferēte vt iurem **E**t hoc aūt iuramentū donat̄ actō ei q̄ dū petēt̄ rē suā. delato libi ab aduersario iuramentū v̄ a iudice. suā cē rē illam iuravit. ab ip̄a ei tūc peteret rem suā actōe infctm̄ q̄ orit̄ ex tali iuramento. **E**t dicit̄ goff. q̄ duplex est iusiurādū. scz asserzioniū. et p̄missoriū. **E**t asserzioniū triplex ē. scz volūtariū vt ē p̄uētiōale. ff. eo. ti. l. iusiurādū. **N**ecessariū qd̄ necessitate a iudice imposita deferret̄ vel suscipit̄. et nō p̄ recusari nisi ex iusta cā. vt. ff. de iureiurā. l. mādātē. **E**t iudiciale qd̄ in iudicō d̄ferret̄ vel referret̄ a parte parti. qd̄ n̄ ē necessarium s̄bire immo delatū r̄cusari p̄ hodie. licz oli n̄ potuit r̄cusari h̄ r̄ferri. vñ vid̄ glo. j. c. fi. de iusiur.

Iurisdicōe ē potestas de publico introducta cū necessitate iurisdicēdi v̄l eqtas statūede f̄z a30. Et dicit a nomibz ius 7 dicio id est. p̄fas. Hec aut̄ q̄nqz ē ordinaria q̄nqz delegata. Item alia est plena sc̄z solius principis. Alia at̄ semiplena alioz videlicet a p̄ncipe. De h̄ vide spe. eo. ti. et l. co. ti. l. iij. Et nota q̄ q̄m̄or dant iurisdicōnem ordinariā. P̄mo lex inanimata vel canon. et hoc ī dubio. sec̄o si apparet velle dare delegatā. Sec̄do lex animata sc̄z papa vel impator 7 nō in ferior. nisi ep̄s suo vicario. Tercio consuetudo. Quarto vniuersitas approbata vt mercatorum cerdonū 7 alioz artificū q̄ possunt de suo corpe creare 7 eligē iudicē ordinarū. Silt̄ vniuersitas facultatū arciū vel iuristaz de h̄ no. circa. c. cuz ab ecclesiarum de offi. oz.

Iuridic̄ ē q̄ iura dicit fm̄ ysi. li. r. Et h̄i. Jurisprudētia ē diuinaz 7 h̄uanaz rex noticia iusti atqz iniusti sciētia. iusti sc̄z ad faciēdū. iuisti ad euitandū. qz nō sufficit scire qd sit iustum aut iniustum nisi 7 ip̄az rex p̄trariāz v̄l corpalū habeat q̄s noticiā. fm̄ quā fm̄ varias p̄ditiones varia iura sunt statūenda. in sti. de iusti. et iure in prin.

Iure p̄prio dicit aliq̄ res v̄di in instrumēto v̄ditionis. q̄n p̄prietas trāffert in euentem.

Iurgū dicit q̄s iurie garrum. eo q̄ h̄i q̄ dicit̄ causaz iure disceptat. c. sexus. de verboz signi. ar. q̄ iurgia nō p̄tinent ad p̄biteros. qz non tenent esse iurispitū. xxxviii. di. qz ipsi non debent nec possunt aduocare nisi ī certis casibz. de postu. c. finali.

Iusticia ē p̄stās 7 p̄petua voluntas ius suū vni cuiqz tribuēs. nō q̄tū ad actuz s̄ q̄tū ad effectū

Iusticia em̄ ē animi dispositio 7 mētis affectus qua q̄s dicit̄ iustus. vt a gr̄matica gr̄matic̄. dū sine p̄sonaz acceptiōe vel distinctiōe velit cui libet quātū in se ē ius suū tribuere. Et q̄t̄ modis dicit̄ iusticia. no. archi. xxiii. q. j. ca. vbi sana fides. Na dicit̄ ibi. Iusticia ē eqtas tolerandi in opiam 7 tēperātiāz h̄re in abundātia. Item est patriāz 7 socios defendere. qz vera iusticia compassiōez habet. 7 nō ex odio s̄ bono zelo exerce. da zc. vt ibidē. Itēz iusticia sic describit̄. Est habitus bonus tribuēs cuiqz suā dignitatem. deo religionem. parētibz obediētiā. maioribz reuerētiā. paribz p̄cordiam. minoribz disciplinā. sibi p̄ castimoniam. 7 paup̄ibz seu miseris cōpassionem operosaz. Dicit̄ ergo tulius q̄ iusticia ē habit̄ animi. p̄muni vtilitate seruata. suā vnicuiqz tribuēs dignitatē. Item sic. ē animi p̄grua dispositio in singlis rebz recte diiudicās cas. vide glo. in sti. vbi. s̄.

Ius h̄z m̄ta significata. P̄mo. i. rigor. l. j. l. de legi. Et talis rigor iuris in ecclesiasticis ne-

gocijs non ē seruāndus s̄ sola equitas. c. interpo sita. de appel. Secūdo id est. verboz cōceptio vt cū dicimus q̄ in stipulationibz versat̄ ius. vt. l. si vnus. s̄. pact̄ ne peteret. ff. de pactis. Tercio id ē rectū vel iustū qd̄ derivat̄ a iusticia. Quarto. i. aq̄ p̄guis. Quinto cap̄t̄ p̄to corpe iuris Alia p̄ta significata ponit Jo. an. de re. iur. in prin. li. vj. Breuiter ius significat qd̄ subiecta materia vel vsus p̄munis id̄ recipiēdi in tali loco in quo p̄fer̄ significare declarat. Unde ius ē nomen generale. 7 lex iuris species. 7 dicit̄ ius q̄s iustū. l. di. Ius aut̄. Et fm̄ ysi. li. v. et h̄mo. Omne aut̄ ius legibz et moribz p̄stat. fm̄ ysi. d. s. c. ij. Et diffinit̄ sic. Ius ē ars boni 7 eq. cuius merito q̄s nos sacerdotes appellat. i. sua iura cui libet ministrātes. ff. de iusti. 7 iur. l. j. ij. respon. Hoc ē dicit̄ q̄ iusticia ē collectio legitimoz p̄ce ptorū q̄ artant nos ad obseruādū bonū 7 equūz. i. vtilitatē 7 eqtatem seu veritatē. Cuius enim vsucapio cōtra eqtatē videat̄ introducta. tū sub tili p̄sideratiōe marie innitit̄ equitati. cū p̄cipue equū sit qd̄ publice vtilitati referunt. Vel dicit̄. q̄ in vsucapioe vel p̄scriptiōe r̄ causa 7 p̄ bono publico inducitur q̄nqz rigor p̄ta naturalē eqtatem. vt dicit̄ in glo. j. di. j. ius aut̄. vbi dat̄ q̄n qz ius qd̄ nō ē iustū vel equū. vt ibi exēpla plura. Dicit̄ aut̄ ius a iusticia. Et aliter sic diffinit̄ Ius ē p̄ceptū seu ordiatio p̄cipātis seu domi ni circa subditos q̄tū ad ea q̄ possunt sub eē potestati subditoz. Talis aut̄ vel ē d̄. 7 tūc dicit̄ tur ius diuinū. vel ē natura. tūc dicit̄ ius naturale. vt ē h̄o. 7 tūc d̄ ius h̄uanū qd̄ regit̄ duobz vt in prin. de cre. Et sic fm̄ triplicē ḡdū summorum. distinctū ē triplex ius. sc̄z ius diuinū qd̄ ē p̄ceptū seu ordiatio diuina. 7 ius naturale. 7 civile. Ius naturale ē qd̄ ē p̄mūe om̄i natiōi. eo q̄ vbiqz instinctu nature h̄t̄. nō aliq̄ p̄stitutiōe facta ab homie. s̄ ab ipso nature p̄ditore. vt maris 7 femine cōiunctio. liberoz successio sc̄z in bonis parentū vel etiā p̄ carnis p̄pagationē nō p̄ hereditatem qz illa successio nō ē naturalis. vt ē glo. sup̄ d̄bo successio. di. j. ca. ius autem. vbi ponit̄ hec diffinitio. pueroz educatio. p̄mūis om̄i possessio. qz iure naturali oīa sunt p̄munia. i. cōmunicanda tempore necessitatis. ca. sicut. xvij. disti. et om̄ium vna libertas. acquisitio eorum que in celo terra et mari capiuntur. glosa dicit̄. Hec em̄ 7 alia que in nullius bonis sunt cedunt occupāti p̄cedūt rei depositē v̄l pecunie p̄modate restitu tio. violentie. p̄p̄ vim repulsio. Na hec 7 si qd̄ huic sile ē nūq̄ iniustū s̄ naturale equūqz h̄t̄ fm̄ ysi. li. v. c. iij. Et ē ter. tocus. ca. Ius aut̄. dist. j. Et ibi vide glosam huius diffinitionis. Itē ius naturale ē. qd̄ in lege et euāgelio p̄t̄et̄ q̄ q̄s iubet̄ altēi facē qd̄ sibi vult fieri. et prohibetur alteri

inferre qd sibi nolit fieri. di. j. in prin. 7. l. di. pō
deret als pōdēt in prin. et in autē. vt cū. de app.
cognoscit. S. ceteruz. c. dilecti. de maio. 7. obedi.
vñ qd tibi vis fieri mibi fac qd n̄ tibi noli. sic po
tes in terzis vinē iure poli. Vel aliter ius natā
le dicit vno modo mot⁹ ex instinctu nature pue
niēs q̄ singula animalia ad aliqd faciēdū indu
cuntur. Est eñ debitū quoddam qd natura cui
libet representat. Et h̄ debitū fm̄ ysi. cōmune ē
omī natōni. eo q̄ instinctu vbiqz natē vl̄ natāli
pōitione habet. et nō ex pōitione aliq̄ facta ab
homine. Item ius naturale dicit̄ instinctus na
ture ex ratione pueniēs. Et fm̄ h̄ ius. oīa dicit̄
cōmunia. i. cōmunicāda. vt supra dicit̄. Itē ius
cōmune dicit̄ industria hominū statutum. Itē
ius naturale dicit̄ egsimū. Item p̄cepta natura
lia sunt q̄ in lege et in euāgelio cōtinēt. vt nō suz
tuz facies. nō mechaberis. h̄ quod tibi vis zē. c.
palle. Ius autem naturale in glo. vbi prima de
scriptio data est fm̄ motum sensualitatis. Alie
autē fm̄ motū ratiōis. Itē nota q̄ ius natura
le fm̄ glo. j. insti. de iur. naturali gen. 7. ciui. pōt
dici q̄tuor modis. Ano mō ius gentiuz. insti. de
reū diuisi. S. singuloz. Secdo ius pactoz. ff. de
pact. l. j. Tercio ei⁹ p̄riū sez q̄ rescindit pacta vt
resolutio minoris. ff. de mino. l. j. Quarto p̄ in
stinctu nature vt qd i lege moysayca vel euāgelio
p̄inet. Item ius naturale in q̄tuor differt ab a
lijs iuribz. sez in origine. in dignitate. in ampli
tudine. et sentētie rigore. vt declarat glo. j. di. v.
Nam cepit ab exordio naturalis creature 7 nul
lam patitur immutationem. 7 ipso omnia cōmu
nia sunt. nec cōtra ipm̄ fit dispōitio. sed de alijs
iuribus secus vt ibi.
Ius civile inueniē accipi diuersimode. vt di. j.
c. Ius naturale. Civile autē ius vno modo ē qd
quicqz p̄ls vel queqz ciuitas sibi p̄riuz diuina
bumanaqz cā cōstituit fm̄ ysi. li. v. Secdo dicit̄
tur ius civile. lex. xij. tabularū. Tercio d̄ qd ex
legibus plebiscitis p̄stitutiōibz. senatuscōsultis
principū decretis. vel autoritate prudētū inue
niunt. Quarto dicit̄ ius qd nō ē pretoriū. Qun
to dicitur disputatio prudētū q̄ fuit facta sub le
ge. xij. tabularū. Sexto q̄qd habem⁹ scriptū de
iure. Septimo q̄qd iure naturali vl̄ iure genti
um subtrahitur. vel qd nō est ius naturale nec
gentium. Et sic capiēdo ius canonicū dicit̄ ius
civile. Et ita sumit̄. j. di. Ius autē naturale vt
in glo. j. no. in fi. Et qz ita diuersimode ius ciui
le inueniē accipi in iure. de p̄ia acceptione hēs
insti. de iur. na. S. j. De scda. ff. d̄ iust. et iur. l. ius
civile. S. hec igit̄. De ecia et q̄nta. ff. de ori. iur.
l. ij. S. disputatō. De q̄rta. l. iur. ciui. palle. in p̄i.
De lex ta. ff. de varijs et extraor. cogni. l. j. S. p̄
inde. De septima insti. de vsuca. in prin. vt ē glo

ij. S. Ius q̄dez civile. insti. de iur. na. gen. et
ciui. Item ius civile dicit̄ tripliciter. P̄rio ex eo
q̄ in vnaqz ciuitate seruāt. et sic dicit̄. in genē.
Secdo i spē d̄ ius p̄riū certe ciuitatis. et sic lo
quit̄. S. alle. insti. Tercio d̄ p̄cellētiaz iuris
romanoz. q̄ n̄ exprimit̄ p̄riū nomē ciuitatis
et sic in ver. Sed 7 q̄tēs. insti. ti. palle. 7 sic con
cor. S. oīs popli. cū dicto ver. in q̄. S. d̄ q̄ oīs
p̄li r̄gū legibz emulgatis ab impatore. in ver.
dicit̄. q̄ vnaqz ciuitas iure suo p̄rio vti. S.
primū intelligit̄ de genēali scdm̄ d̄ p̄culari.
Ius autē gentiū ē scdm̄. i. hostiliū occupatio. mu
nitio. bella. captiuitates. seruitutes. postliminia
federa pacis. indutic legatoz n̄ vetādoz vel vi
olādoz religio. p̄nubia int̄ alienigenas. p̄bibita
Et iō ius genū appellat̄. qz eo oēs fere getes vti
tur. c. iii. gentiū. j. di.
Ius aureoz amuloz fm̄ q̄sdam d̄ q̄ oli liberti
anulos aureos ferre nō poterāt. h̄ fm̄ azo. ē p̄i
uilegiū qd p̄cedebat̄ libertis in signū semiplene
ingenuitatis. Viuebāt eñ vt i. genū. h̄ moriebā
tur vt liberti.
Ius militare ē belli inferēdi solēntas. federis
faciēdi ner⁹ nisi q̄ dato egressio i hostes vt pugne
cōmissio. Itē siḡ dato receptio. Itē flagiciū mili
taris disciplina si loc⁹ defera. Et fm̄ canones
q̄ fugit i bello publico infamis ē. vj. q. j. infames
Et fm̄ leges capite puniūt. ff. de re mili. l. cāe.
S. q̄ in acie. Itē stipēdoz mod⁹. dignitatū q̄d us
p̄mior honoz. veluti tali corona vt torques dā
Itē p̄de diuisio. p̄ p̄sonaz q̄litatez laboribz
iusta distributō. 7 p̄cipis porcō. vt di. j. ius. mi
litare. Et fm̄ ysi. li. v. c. r. Et q̄ nō oīa q̄ i bello
capiūt sunt p̄cipis. qz d̄ h̄ p̄cipis porcō. sed
ip̄e tenet ea diuidē fm̄ numez seu natāz p̄daz
fictiā rer̄ cui⁹ sunt oīa. xxij. q. v. dicat.
Ius possēdi ē ex hitatōe domicilij et p̄mutatis.
Ius p̄onatus ē autoritas siue potestas quā pa
tronat⁹ h̄ i libertū. Alit̄ fm̄ goff. ē autoritas si
ue p̄as pueniēs ex b̄nificijs an̄ p̄cētōz eccie col
latis. Et p̄ueit ex tribz. sez fūdatiōe. dotatiōe. et
edificatiōe vel sola collatiōe. vt. xvj. q. vij. filijs.
Et. c. q̄cūqz. xvij. q. ij. abbates. vñ. P̄onū faci
unt dos edificatō fūdus. Cōpetit at̄ p̄ono ali
qd hōris vt si ecia n̄ fuerit collegiata p̄ntz. S.
si fuerit collegiata. tē n̄ electiōi p̄lati faciēde. sed
iā facte hōest⁹ p̄oni postulec assensus. Nec ex
sp̄ali p̄cēsiōe obtineat vt p̄tes suas in p̄onē obe
at electiōi ecclāde. c. nob de iur. p̄o. Itē h̄ aliqd
hōris. qz p̄im⁹ i p̄cēsiōe incedit. vt. xvj. q. vij.
p̄ic mētis. H̄t aliud onēis. qz tenet defendē ecci
az ab oībz oppressiōibz. vt. xvj. q. vij. filijs. Et h̄
aliud vtilitatis. qz si migrat seu als vezat ad in
opiaz. alēd⁹ est de hōis eccie. vt. ca. filijs palle. 7
c. q̄cūqz. vñ. P̄ono debet honor oīs vtilitalqz.

Pnter p̄sit defendat alac et egen. **P**̄t etiā p̄s
nus p̄ter egestatē aliq̄s reddīt modēatos habē
ab ecclia. cui p̄sona existit. sine p̄ntatiōe institui
non debet i ea ecclia q̄ p̄sonum h̄z. **E**t si sp̄retis
p̄sonis. h̄ factū fuerit. fm̄ rigore iuris institutō
est retēctanda. e. ti. c. illud. v̄l irrita nūciāda. **E**t
ad institutiōis verēcūdiā institutō amouēd̄ ē et
aliq̄ quē p̄sona dignū elegerit ordinād̄. vt. xvj.
q. vij. de creum. **S**z si layc̄ p̄ntet vnū z postea
variētuz aliū p̄ntādo. videt̄ a p̄rio discedē poste
riorē p̄ntādo. ff. de p̄cura. l. sic. §. vlti. **E**t tē vi
detur arbitrio ep̄i relinq̄ndū q̄s eoz altēi p̄fēat
ij. di. c. ecclia. vide. c. q̄d aut̄ d̄ iur̄ p̄zo. c. l. i. ad
aduōr̄. **I**tē ius p̄sonat̄ q̄nqz aduocatio q̄nqz
vicedn̄ar̄ vel custodia v̄l guardia. v̄l ius ē frequ
tatiōis vel p̄cessionis. et q̄nqz gr̄a. vt i glo. j. c.
qz elici. de iure p̄zo. **E**t fm̄ goff. in sū. eo. ff. vbi
ponit sup̄dicta. **E**t no. q̄d ius p̄sonat̄ n̄ p̄dit q̄s
p̄ dānatiōez v̄l p̄fiscatiōz iudicis secularis. glo.
ē in d̄. subiecte. §. rursus in fi. c. pastoral. i. cle.
de re iudic. **E**t ē nota dignū. **I**n vbi sit p̄fiscā
tio bonoz n̄ p̄fiscat̄ ius q̄d n̄ trāsīt ad heredes
c̄ncos. h̄ t̄m ad filios. l. j. et ibi glo. **L**. de bo. q̄
libe. **I**ō nō p̄fiscat̄ ius p̄sonat̄ libertoz v̄l em
phiteosis eccliaistica vel feudū. vt ibi fm̄ bal. et i
l. **Q**ui se p̄ris. **L**. v̄n libe. **I**tē p̄ntat̄ ab eo qui
ius p̄ntandi h̄z et ydonē n̄ admittit a p̄lato. si
patron̄ n̄ variet. h̄z ius in re. **E**t p̄ agē cōtra i
llitūtā a nemie vel a falso patrono p̄ntatū. de re
iudi. cū bertold̄. z. c. decernimus. xvj. q. vij. **S**i
aut̄ ver̄ p̄sonus variat. p̄rim̄ p̄ntat̄ nō habet
ius ad agendū p̄ scdm̄ p̄ntatū z institutū. sed p̄
agere cōtra p̄latū q̄ eū p̄ntatū et ydoneū malici
ose nō admittit. differēdo eū institutū z difficulta
tes in gerēdo. vt. p̄uideat ei i b̄nficio p̄petenti iu
ra. c. pastoral. eo. ti. **I**tez ius p̄sonatus trāsfer
tur in aliū ḡtuito titulo cū sit sp̄iali annexū ni
si cū vniuersitate trāsferat vt. c. cū sc̄lm. e. ti. v̄n de
verfus. **P**ura p̄sonat̄ ensire fac̄ noū heres. **R**el
p̄mutata donatio venditiōqz. **I**tez p̄lezqz h̄ no
mē ecclie. p̄ iure patronat̄ supponit. xvj. q. vlti.
Si plures. xv. q. iij. nemini. et. c. j. de iur̄. patro.
Et si q̄s vtaē tali simplicitate v̄boz. dono tibi
eccliaz v̄l p̄cedo. intelligitur donare ius p̄sona
tus quod h̄z in ea. c. q̄d aut̄ eo. tiu.
Ius publicū p̄stat i sacris sacerdotibz z mḡratibz
fm̄ ysi. li. v. etbi. ff. e. ti. l. j. §. publicū. **E**t in di.
ca. ius publicū. vbi glo. dīc̄. **Q**ui ledit sac̄dotes
vel res sacras. ab oibz tāq̄ p̄ publico crimie ac
cnsari p̄. ij. q. j. in p̄rimis. **E**t sic. **I**us publicū
ē q̄d genēalit̄ als p̄cipalit̄ ad publicā deseruit
v̄l spectat vtilitates. veluti ne i portis vel muis
ciuitatis z alijs sacris iudicibz vel sacerdotibus
vel magistratibz aliq̄d cōmittat̄ vel inferatur.
Ius p̄riuatū d̄r q̄d sp̄calr̄ ad singularē vtilitates

ptinet. **S**cdario t̄m etiā ad rempublicā vt in pa
ctis et p̄uētiōibz mutuis p̄riuatōz sp̄calr̄ initis
cōspicitur. in sti. de iusti. z iu. §. ij.

Ius reipublice sc̄z alteri q̄ romanorum. q̄d est
ius cuiuslibet ciuitatis indubitātē fm̄ omnes
qz ciuitates regulariter vtuntur iure p̄riuatōz
vt. ff. de ver. sig. l. cū qui. z. l. eo. ti. in rub. et. l.
j. in glo. j. li. rj.

Ius quasi naturale ē. q̄d d̄ns v̄l patron̄ habet
in seruū vel libertū.

Ius quiritū dicitur a quirino. i. a romulo. **E**t ē
p̄prie romanorum. qz nulli tenent hoc ius. nisi
quirites. i. romani fm̄ ysi. li. v. etbi. z. l. ius qui
tam. §. Sunt et aut̄ talia. **L**. de legit. here. agē
eū in eo de legitimis heredibz. de tutelis. de cu
rationibus. de vsucapionibz. **M**onstat autē ius
quiritū ex legibz z plebiscitis. z senatusconsulto
p̄stitutiōibz principū edictis senatorū. z respon
sis prudentum. **E**t fm̄ ysidō. ibidez. et di. ij. in
prin. vbi de speciebus romani iuris. de quibus
omnibus videlicz lex. plebiscitū. senatusconsultū
pretoz edicta. respōsa prudentū zc. que sint. re
quire loco suo. et in sti. de iu. na. gē. et ciui. §. cō
stat in sequē. vbi hoc ius apud romanos t̄m res
p̄it. di. j. ius quiritū. **E**t dicitur romani om
nes q̄ romano imperio subsunt. put dicitur pro
prium romanorum est habere filios in potesta
te. **E**t etiā gentiles sunt sub romano imperio
naz imperator est princeps totius mundi vt ibi
glo.

Ius sibi facere vel dicē est aliquid facere q̄d ma
nifeste spectat ad iudicis officiū. sc̄z q̄d a iudice
faciēdum sit. veluti q̄s rem suāz p̄ria rapuit au
toritate. putans sibi hoc licere. in iure cōfiteretur
se hoc fecisse. **D**e quo queritur vtroqz casu ipse
facit. v̄n de debet sustinere contrarium calculū
. i. p̄trariam sententiam vt. p̄ debito quo teneris
alicui. **I**s pign̄ tuū capit te iuito ius q̄d sibi iu
re cōp̄tebat amittit.

Ius habere in re et ius habere in rem. sunt di
uersa. de cōces. p̄ben. li. vj. c. fi. et de vnica. de se
questra. posse. ver. et nihilominus.

Ius p̄torium est. q̄d pretores indurerūt adimē
di supplendi vel corrigendi. iuris ciuilis gr̄a. vt.
ff. de iusti. et iu. l. ius autē. **H**oc etiāz ius bono
rarium dicitur. qz qui honores gerūt sc̄z magi
strar̄. autoritatē huic iuri dēdēt vt. in sti. d̄ iur̄.
na. gen. et ciui. §. p̄torisqz edicta.

Ius succedendi habet heres. **I**tem patronus i
bonis liberti.

Ius versutū dicuntur prestigia. vestigia. siue ca
ptiones verborum. quibus obumbrantur. deli
cta. **E**t dicebātur versuta fm̄ a30. quia quis re
pellabatur ab actione per quasdam versutias.
. i. machinationes verborū. **E**t fm̄ martinūz

dicitur versutu ad exemplū vestimēti. qñ ē illud
intus qd̄ debet esse extra 7c. sic etiā erat versutu
ius. quo illud qd̄ erat puniēduz absoluebat. Et
quod erat absoluendū p̄niebatur.

Iuris auspitiū. i. exordiū litis vt in. c. pastoral.
de cau. pos. 7. l. de excep. l. penū. 7 de codicillis
l. vltima. j. Responso.

Iuris p̄cepta tria sunt scz honeste viuē. alterū
non ledere. 7 ius suū vnicuiqz tribuere. insti. de
insti. 7 iur. §. iuris p̄cepta. 7 p̄cordat. c. cū deuo
tissimā. rñ. q. ij. vbi dicit q̄ summū bonū in ter
ris ē iusticiā colē et vnicuiqz 7c. Sed q̄rit vtruz
seipm̄ q̄s ledere possit 7 videtur q̄ sic. q̄ qd̄ de
vno p̄ceditur de altero negat 7 ecōtra. rrv. dist.
Qualis. rrv. q. iij. ex eo. ff. de iudi. l. cū p̄tor. ff. de
p̄di. 7 demon. l. cū ita legati. et glo. in ca. nōne.
de p̄sump. Sed h̄ dicit̄ alterz nō ledē. q̄ videtur
p̄missuz seipm̄ ledere. facit ad h. l. et si dānuz. §.
si pater. ff. de peculio. Et sic videtur q̄ cleric⁹ se
vulnerās aīo irato nō sit excoicatus. Qui⁹ p̄tra
riuz tenent docto. p. l. omne delictū. §. et si se. ff.
de re mili. Et videt̄ ex alio q̄ nō p̄mittit̄ militi
armate militie vt manus violentas in seipz im
mittat. q̄ nec militi spūali. Et n̄ nullus ē vñs su
oz mēbroz. l. li. homo. ff. ad. l. agliam. Solutio
dicit̄ Jo. fabri. q̄ q̄s ledēs seipm̄ nō incidit in ca
nonem. Si q̄s suadēte 7c. rrv. q. iij. qd̄ ille logē
vbi alius ē agens et alius patiens. Et sic credit̄
talē n̄ esse excoicatu h̄ als grauit̄ puniendū. Sz
opinio doct. dicens p̄trariū ē verior scz q̄ talis
sit excoicatus. Idem tenet Jo. an. in ca. cūz cō
tingat. de sen. ex. Et n̄ mutilās seipsum ē irregu
laris. sicut mutilās aliū. c. j. de homi. Et si p̄bi
bituz ē ne quis aliū ledat. multo fort⁹ ne seipm̄
qz caritas incipit a seipō. c. nisi special. de vsu
pal. de pe. di. iij. q. vult. 7. c. si non licet. rrv. q. v.
Ius canonicū diuiditur in decretū 7 decretales
qz volumē dicit̄ extranagās. in quinqz libris.
maxime respectu iuris civilis. Quoz libroruz
materia bis habetur versibz. Pars por officia
creat ecclesieqz ministros. Altera dat testes et
cetera iudicioz. Tercia de rebz 7 vita p̄bitero
rum. Quas t̄boz quarta muliez q̄ docet ea. Ul
tia de vicijz et penis tractat eoz. Al̄ in vno ver
su. Iudex iudiciuz clerus sponsalia crimē. Qui
libet autē liber habet plures rubricas siue titu
los. in q̄b p̄mittit̄ materia in generali de qua
tractatur. in capitulis sequētibz in speciali. Sz
qualibet aut rubrica sunt vnuz aut plā capitu
la que dicūt̄ decretales vel p̄stitutōes. Et ali
quando in capitulis sunt. §. vñd̄ quando allega
bis aliquid ex decretalibz. nō allegabis librum
sed titulum et capitulū in eodem. Et si sit capi
tulum longum dices. c. tali circa p̄ncipiū me
dium vel finem. Vel si sint in capitulis pagro

pbi allegabis tali. ca. §. j. vel. ij. Et post cōposi
tiones quinqz librorum victorum p̄ magistr̄ ruz
Raymundum capellanū gregoriū pape. ix. cir
ca annum dñi. M. cc. rxxj. elapsis multis ānis
videlicz anno a natiuitate vel incarnatiōis. M.
dñi. cc. lxxxviii. nonas marcij pontificis boni
facij. viij. anno. iij. p̄pilatus est liber sextus. Nō
quidem sextus. cū alijs qnqz p̄ialibz p̄dictis in
vno volumine: sed liber specialis. p̄tēs etiā qn
qz p̄tes. et sup̄plentes defectus casuū emergentiū
in libris decretalium nō p̄p̄reborum. Deinde
clemētine cōstitutōes a clemēte papa. v. sub an
no dñi. M. cc. rxi. in consilio viennensi quod
ser mensibus t̄m durauit concepte et edite sunt
licet idem clemens morte p̄uentus ad publi
cū n̄ p̄durēt. Sz io. papa. rxi. rep̄opleuit cor
rexit. mutauit. et executioni demandauit. Et fu
erūt promulgate āno dñi. M. cc. rxi. kalēdas
nouembris. De hoc vide glo. in p̄hemio clemē.
sup̄ verbo nouembris. Et verbo p̄ntificatus. Et
dicit̄ Jo. an. quod iste liber nō debet allegari se
p̄tinē sed debet i titulaz clemētine scz p̄stituti
ones a clemēte. v. Sed decretū qd̄ magister gra
tiani⁹ circa ānū dñi. M. c. 7. r. cōpilauit. diui
ditur in tres p̄tes. Prima dicit̄ distinctiōes q̄
ē distincta p̄ cētum et vnaz p̄tes. q̄rum quelibet
habet vnū vel plēs canones. que vlti⁹ s̄boiui
duntur i paragrahos 7 versiculos. Sed scda
pars decreti noiat̄ causē. quia cōtinet in se. rxi.
rxi. causas a quibus nomē accipit. q̄ vlti⁹ sub
diuidūt̄ in q̄stiones. et he in canones q̄ vlti⁹
in paragrahos et versiculos subdiuidi possunt
Tractatus autē de penitētia imponit̄ in causa
rxi. rxi. in. q. iij. Et habet septē distinctiōes quā
rum quelibet canones plures cūz paragrahis
et versiculis suis. Tercia et vltima ps decreti
nūcupatur de p̄secratiōe. Et h̄z sub se qnqz disti
ctiōes cū canonibz vel capitulis paragrahis
vel versiculis. Unde. decretum dat cētuz disti
ctiōes et vnā. Tringta causas et ser addit̄ tibi
mixtas. Distinguit̄ septem penitētiā cōsecrat
qnqz. Auctorem q̄rum tibi teclaro gratianum
Et in dictis quatuor libris satis patet modus
allegandi qui in fundamentis alūnorū iuris po
ni p̄uenit. q̄re hic su p̄fedeo.

Ius vero civile diuiditur in quatuor libros p̄i
cipales scilicet. ff. l. insti. et auten. Quibus ad
ditur collatio decima seu liber feudorum. Pri
m⁹ q̄ liber iuris civilis est. ff. qui continet leges
et statuta romanorum. Et diuiditur in tres li
bros p̄ncipales scz. ff. vetus quod habz libros
p̄tiales. rxiij. Infortiatum qd̄ habet libros p̄
tiales. rxiij. et. ff. nouū qd̄ h̄z libros p̄tiales. rxi.
Quibus connumeratis erūt libri p̄tiales qn
q̄ginta. ff. veteris infortiati et. ff. noui. Et voca

tur. ff. etiam pandecta vel liber pandectarum. vide. s. de d. Secus liber iuris civilis vocat. Lo dex. q. p. inct. stututa sanctioes 7 pcepta impatoris. Et fuerit tpe iustiniani impatoris tres Codices. scz. Codex gregorianus. Hermogenianus. et theodosianus. de q. codicibus euaq. d. i. iustinianus animu suu ad impiales pstitutiones dirigens: vnu. l. fieri fecit. que suo felici noie intulauit. Codicem iustinianum. vt in rubrica. p. hemij codicium. Et diuidit iste liber in duodecim libros partiales. quoz noue p. uos duodecim lege solent. Sed vltimi tres q. longep. p. mos noue copositi sunt. raro legi colueuerunt. In q. allegatoibz h. est speciale. q. ad ti. 7 ad. l. cu. s. addit numerus libri. v. l. xij. xi. 7c. vt. l. de manu et muli. l. Et cetera. li. xi. et. l. de digni. l. si vt p. onis. li. xij. Tertius liber pncipalis dicitur autenticus vel autenticorum. Et sunt quedam ererpta. q. p. dictoz libroz summula. Et diuidit iste liber in. ix. collationes. Quaz qlibet subdividit in titulos. et tituli no in leges h. in paragraphos. Et differunt autenticu et autentica: q. autenticu volumē est p. se. h. autentica ē lex vna. vel. s. incorporatus. li. l. et antiq. iure supaddit. Et allegat sic. l. de epis. et cle. aut. generalit. l. de sacrosanct. ec. aut. multomagis. S. in autētico simplr allegatur. ti. et. s. vt in autētico. vt iudices sine quod suff. s. tali sufficit vel tali. Itē. r. collatio intitulae liber feudoz. Et h. duos libros p.iales. q. qlibet subdividit in ti. et isti in. c. 7. s. Quartus liber pncipalis legū dicitur institutioes vel instituta. Et ille diuidit in quatuor libros p.iales. Et ē introductorius in ius civile et canonicum. maxime q. ad declaratiōem terminoz in vtroq. iure v. itator. q. tanq. ostiuz in domu. p. bet introitum in sapiam iuris. Quare p. sulit oibz q. si modo genitis iuris alumnis lac iuris p. cupiscētibz p. institutiōem documēta sua p. mordalia cape. scē nutrimēta. vt tali doctrina primitus informati. securi. mereant inberere sanctioni iustiniani impatoris xpianissimi. Nullus q. p. sumptuose sine institutionū doctrina iuris maxie civilis sublimitates temptet ascēdē. ne corrumpat ex alto q. sagit volare sine pēnis. Et bec de nomibz diuisi onibusq. libroz pncipaliū iuris viriusq. sufficiant. Quoz modū allegādi in singlis cu exemplis suis. vide in fundamento iuris. Et nota q. ius civile tripliciter se h. ad ius naturale. et tres opatiōes circa ipz et ei. materia ereret. alit tñ et alit. Raz ius civile pmo addit sup. naturale de terminatiōes p. p. uos modos. vt ē vidē in delictis. obigratia. Ius naturale ē ei. rectitudo dicitur delicta p. mli. insli. de obli. q. ex delict. nal. in prin. ff. de fur. l. j. Et ita oia pcepta decalogi sunt a iure naturali sup. illis pncipijs fundata.

q. poit iuris p. sult. d. iusti. 7 iur. ff. e. ti. l. iusticia s. j. et in. p. hemio decretaliū. scz. honeste viuere alterz nō ledē. ius suū cuiq. tribuere. Secdo rectitudo naturalis vult nemini subēbi qd suū ē. Et ius legale distinguit act. ab illa rectitudine derivantes. scz. actuz furādi. fenerādi. rapiēdi 7c. Et vlt. h. o. d. it. quō vn. illoz actū plus teniet a rectitudine nate. et fm illud maiores sine minores penas statuit. Tertio declarat. Raz iure naturali rectū ē neminē cū alteri. iniuria vel de trimento locupletari. Non tñ hēt de eod. iure si sit possibil. cuēt. in q. gl. locupletari possz cū alteri. iacta. sine tñ ei. iniuria. sic in p. scriptionibz et in v. s. capioe. De ista triplici opatiōe loq. l. ius civile. ff. de iusti. et iu. Iustū ē qd ex pcepto vel superioris ordinatione alii cui p. cessum ē. Et sic iustū ē illd. qd ordinat iure l. iuste. ff. de acq. pos. S. iusticia ē habit. seu virtus superioris ad p. cipitū bonū subditoz. Quare 7c.

Kalende sunt certidies mensū a kalon grece qd est voco latine vt notat in. l. qui ante kalendas. et in. l. q. eū. ff. de v. obli. li. q. p. missio talis. p. mitto a n. kalēdas: dupliciter accipi potest. scz. a n. inceptas et ante finitas. Et in dubio interpretatio d. fieri p. tra stipulatozē l. veteribz. ff. de pac. l. q. q. d. allrigēde. ff. de ver. obli. Ergo p. ind. ē. ac si p. mississet a n. kalēdas finitas. Et tē bñ segt. q. q. d. p. missit a n. kal. sit illi filis q. p. missit kalēdis. Et allegat isti tex. cū rōne p. missa i argumētū ad testes p. cordādos. q. rū alig dicit a n. guerrā. alij p. vt q. dicit p. intel ligat p. inceptā. 7 q. a n. intelligat a n. guerrā finitas. Et h. fuit dictū a gli 7 ymmole. l. Si q. p. ptorie sup. j. glo. Et doct. l. ij. s. penul. 7. l. iij. s. cū qd. ff. si cer. pet. p. bar. in. l. j. l. de v. s. fruct. l. infulaz. s. penul. ff. solut. m. fi. p. Iaco. butri. in. l. Sed 7 si possessioni. s. Itē si iurauero. ymmola. ff. de iur. iur. in. l. inf. stipulātē. s. j. ff. de v. obli. Inno. in. c. cū p. tigit. de offi. dele. in. c. cū tu. et glo. magistral. in. c. In n. d. test. Et alig dicit q. testes tles iō p. cordāt ne puniāt. de falso n. vt p. bet. vt p. doct. in legibz alle. Alij dicit q. p. cordant vt p. bet: vt p. glo. in dicto. c. Au tu. Sunt q. kalēde p. ia dies i qlibz mēse. Et iā dicte a kalon q. atiq. colebāt p. mū die mēsis. 7 sic dicit q. i. colē di. Et dicit a vbo greco kalo. i. voco. q. romani hēbāt p. cones q. p. ia die mēsis mittebāt p. raz dicētes. Vocat vos senator ad nūdinaz p. parare vos. De h. ē glo. notabil. in. l. Cū bisert. ff. de ver. sig. q. enā declarat nonas 7 yd. de glo. v. de i. fi. p. mli. p. puti cyzometral. 7 i alijs. Itē in. si. li. vj. in glo. j. sup. data libri.